01_cover1.qxd 18-01-2009 14:20 Pagina 1

2009 02

INFORMATIE PROFESSIONAL

vakblad voor informatiewerkers

01
Vak en opleiding
Aansluiting?

02
Beelden voor de Toekomst
Grootschalig digitaliseren

03
Open Access
Ruimere mogelijkheden?

04
Bij de UNA
Standplaats Curaçao

Dromen van duurzaamheid

Groene Bieb

03_inhoud.qxd 18-01-2009 14:19 Pagina 3

REDACTIONEEL

Geweten

Bibliotheken zijn natuurlijk energieverslindende instituten, gevuld met het resultaat van heel erg veel omgehakte bomen. Dat steekt wat schril af tegen het wellicht relatief iets hogere percentage geitewollensokkenfiguren in de beroepsgroep van de informatieprofessionals. En misschien dat de doorsnee IP'er zich vergelijkenderwijs wat vaker per OV en/of op hybride wijze verplaatst, en thuis aangekomen netjes het huisvuil scheidt en de lege flessen ter glasbak bezorgt. Maar het blijft knagen: mag in de bieb de kachel uit en het licht ook? Of is de duurzaamheidstrend in bibliothekenland louter digitaal? In deze groene editie van InformatieProfessional inventariseren we de kracht van de beweging (al lid van de groene Facebook-club?) en het gehalte etalagemaatregelen. Zijn we echt Groen, of is het vooral een politiek-correcte reflex. De analyse start op bladzijde 12.

Een aftocht richting Curaçao is ook niet echt bevorderlijk voor je voetafdruk in carbon, maar een enkele reis is per saldo misschien wel heel erg duurzaam. Lager energieverbruik? In ieder geval werd het voor Margo Groenewoud net niet de carrièremove naar dolfijnentrainer; lees een nieuwe aflevering in onze serie Standplaats Buitenland vanaf pagina 30.

Later dit jaar maakt ook InformatieProfessional de ontwikkeling naar Open Access af. Bij wijze van voorschot kijkt Trix Bakker naar de verruiming van de mogelijkheden die dat de (wetenschappelijke) auteur oplevert. Leest u mee door de auteursrechtelijke bril, zie pagina 26.

Bram Donkers
hoofdredacteur

bramdonkers@informatieprofessional.nl

2009 02

nieuws 4 | cartoon 7 | column 11 | agenda 34 | verschenen 35 | exposities 37 | professional in het nieuws 38 | overstap 38 |

PAG 12 MARIEKE KRAMER EN RONALD DE NIJS
De Groene Bibliotheek
De duurzame bibliotheek is doorgebroken in de VS en Canada. Maar wat stelt het eigenlijk voor, een groene bibliotheek? Kachel lager, licht uit, gras op het dak… Slaat de trend in Nederland ook aan?

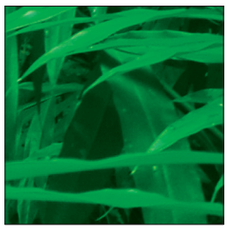

PAG 17 JOSJE CALFF
'Het' vak en 'de' opleiding
Bij een serieus vak hoort eigenlijk een passende beroepsopleiding. Het vak van informatieprofessional ontwikkelt zich in diverse richtingen, maar houden de verschillende opleidingen gelijke tred? En is een naadloze aansluiting wel nodig?

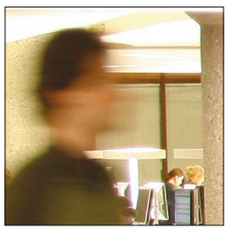

PAG 22 MARCEL OOSTERWIJK
Beelden voor de Toekomst (1)
Tienduizenden filmblikken, miljoenen foto's en honderdduizenden uren audio en video liggen klaar voor digitalisering. Voor die uitdaging staat Beelden voor de Toekomst. In deel 1 van dit tweeluik de kernvraag: hoe organiseer je digitalisering en opslag op zo'n grote schaal?

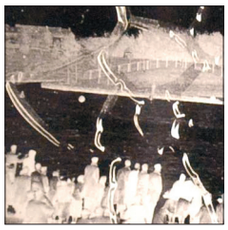

PAG 26 TRIX BAKKER
Ruimere publicatiemogelijkheden
We zijn begonnen aan het Open Access Jaar. Trix Bakker geeft in het licht van het auteursrecht een update van de alternatieven voor wetenschappers om hun artikelen Open Access te publiceren.

PAG 30 MARGO GROENEWOUD
Standplaats buitenland: Curaçao
Soms gebeurt het: de prikkel om naar Curaçao te verhuizen. Zijn er daar banen? Jazeker, dolfijnentrainer. Of anders Hoofd Bibliotheek bij de Universiteit van de Nederlandse Antillen…

Het volgende nummer van InformatieProfessional verschijnt 27 februari. Bijdragen voor dat nummer zijn welkom tot 9 februari.

04_nieuws.qxd 18-01-2009 14:18 Pagina 4

Proef met web 2.0 geslaagd bij Brabants informatiecentrum

Streekarchief bereikt nieuw publiek via Flickr en YouTube.

Foto: BHIC

Recreatiezaal van de Strafgevangenis Nieuw Vosseveld in Vught

Het Brabants Historisch Informatie Centrum (BHIC) wil bewoners actief bij de regionale geschiedenis betrekken. Het streekarchief speelt in op de trend van gebruikersparticipatie en opende enkele maanden geleden een account op de fotosite Flickr en een kanaal op de videosite YouTube.

Christian van der Ven, coördinator Studiezaal bij het BHIC en beheerder van een community over Archief 2.0, noemt de proeven met Flickr en YouTube geslaagd. 'Het YouTube-kanaal is tot nu toe een echte proef geweest. Door middel van een klein projectje (rond drie filmpjes) was het de bedoeling dat een werkgroepje van collega's aan zou tonen dat het BHIC via het platform YouTube gemakkelijk en goedkoop filmpjes kan aanbieden op de eigen website en dat bovendien via het platform zelf ook een publiek wordt bediend.'

Het BHIC bereikt via de filmpjes veel mensen, vertelt Van der Ven. 'De filmpjes die op dit moment online staan, worden goed bekeken. Een van de video's is binnen twee maanden zo'n 1.000 keer bekeken. Dat is grotendeels nieuw publiek, wat ook blijkt uit reacties op die filmpjes.'

Ook met Flickr heeft het BHIC goede ervaringen opgedaan. Van der Ven: 'Via het beschikbaarstellen van foto's op Flickr bereiken we mensen die we eerst niet bereikten en krijgen we reacties met nieuwe informatie op onze foto's.'

Gemiddeld trekken de foto's van historisch Brabant op Flickr een paar honderd bezoekers per dag. 'Als er publiciteit is, dan hebben we natuurlijk grote pieken. Het gaat dan om duizenden keren per dag dat een foto wordt bekeken,' aldus Van der Ven.

www.youtube.com/brabantbekijken
www.flickr.com/photos/brabantbekijken
www.digitalearchivaris.blogspot.com <

Amerikaanse wet kan kinderen toegang tot bieb verbieden

Alle kinderboeken moeten loodvrij zijn.

President Obama zei onlangs dat bibliotheken de Amerikaanse economie moeten redden. In Obama's economische herstelplan is het moderniseren van scholen, laboratoria en bibliotheken een van de vijf speerpunten. Het toegankelijk maken van kennis voor kinderen heeft volgens Obama een gunstig effect op de economie.

De toegankelijkheid van bibliotheken wordt echter bedreigd door een nieuwe wet, de Consumer Product Safety Improvement Act (CPSIA), die kinderen moet beschermen tegen lood. Volgens de wet, die nog niet in werking is getreden, moeten alle producten waarmee kinderen in aanraking komen, getest worden op lood. Bibliotheken en uitgevers moeten aantonen dat boeken, dvd's, cd's en games voor kinderen loodvrij zijn. De American Library Association (ALA) is nu aan het lobbyen bij politici om een uitzondering voor bibliotheken op te nemen in de wet. Als die uitzondering niet wordt gemaakt, ziet de ALA het somber in. Dan hebben bibliotheken maar twee keuzes, zegt ALA-directeur Emily Sheketoff. 'Of ze halen alle kinderboeken uit de schappen, of ze ontzeggen kinderen de toegang tot de bibliotheek.' <

Kinderen in een bibliotheek in New Jersey

04_nieuws.qxd 18-01-2009 14:18 Pagina 5

Oss eerste gemeente met digitaal archief

Oss mag als eerste gemeente in Nederland fysieke archiefstukken vervangen door digitale. In januari 2007 ontving de gemeente Oss van de archivaris van het Brabants Historisch Informatiecentrum (BHIC) al toestemming om op termijn vernietigbare archiefbescheiden te vervangen voor digitale versies. Ook de rechtbank, de belastingdienst en de accountant hebben met de nieuwe digitale werkwijze ingestemd. Oss is vanaf dat moment meer processen gaan digitaliseren.

Samen met het BHIC en de provincie heeft Oss op basis van de beleidsregel Vervanging archiefbescheiden provincie Brabant een 'Handboek Digitalisering' opgesteld waarin alle technische en procedurele aspecten van de opslag in het document management systeem Open Text Livelink zijn opgenomen. Het document management systeem dat Oss gebruikt voor het digitale archief is ontwikkeld door Unisys. <

Leden Flickr Commons organiseren zichzelf

Moederbedrijf Yahoo ontslaat oprichter van erfgoedtak.

Yahoo, de eigenaar van fotosite Flickr, heeft enkele belangrijke medewerkers ontslagen. Ook de oprichter van Flickr the Commons, George Oates, moest vertrekken. Door de kredietcrisis heeft het bedrijf minder geld over voor het non-profit project Flickr the Commons, waar erfgoedinstellingen hun foto's met het publiek kunnen delen.

Instellingen die actief zijn op Flickr the Commons, hebben na de ontslagronde bij Flickr besloten om zichzelf beter te organiseren. Zo zijn onlangs een discussiegroep op Flickr en een weblog opgericht. Beide richten zich op medewerkers van bibliotheken, archieven en musea die materiaal op Flickr the Commons plaatsen en mensen die onderzoek doen naar historische foto's. Erfgoedprofessionals gebruiken beide nieuwe initiatieven om informatie uit te wisselen over hun werk, technologie en bijzondere ontdekkingen die met Flickr the Commons zijn gedaan.

Foto: Brooklyn Museum

Het hoofd van het Digital Lab van het Brooklyn Museum, een van de leden van Flickr the Commons

www.flickr.com/groups/flickrcommons
www.indicommons.org <

>> Leiden University Press zelfstandig

Leiden University Press (LUP) is sinds 1 januari jl. een zelfstandige uitgeverij. LUP wordt organisatorisch ondergebracht bij de Universiteitsbibliotheek Leiden. Tot de verzelfstandiging was LUP een imprint van Amsterdam University Press. De backoffice van LUP (productie, redactie, marketing en verkoop, administratie) blijft bij Amsterdam University Press. <

Foto: Universiteitsbibliotheek Leiden

Leeszaal in de UB Leiden

>> Kwaliteit datafeeds webwinkels slecht

Veel internetwinkels leveren slechte gegevens aan aan vergelijkingssites. Daarmee gooien ze verkoopkansen en reclamegeld weg. Dat zegt Richard Beukeboom van het nieuwe bedrijf Shop2market. Beukeboom werkte eerder bij vergelijkingssite Vergelijk.nl. Shop2market is gespecialiseerd in het optimaliseren van datafeeds van webwinkels. Via Shop2market kunnen webwinkeliers hun gegevens automatisch aan vergelijkingssites leveren. <

>> NRC begint uitgeverij

NRC Handelsblad en nrc.next beginnen een eigen uitgeverij voor boeken van eigen redacteuren. Bij NRC Boeken zullen alleen titels verschijnen die gebaseerd zijn op eigen kopij uit de kranten. NRC Handelsblad zal ook blijven samenwerken met uitgeverijen Prometheus en De Geus. Met De Geus heeft NRC onlangs een serie van acht Afrikaanse romans uitgegeven onder de titel De Leesclub. Uitgever van NRC Boeken is Remmelt Otten. Hij is ook verantwoordelijk voor de website NRC Boeken, die ongeveer 100.000 unieke bezoekers per maand trekt. <

04_nieuws.qxd 18-01-2009 14:18 Pagina 6

>> UB Utrecht kiest voor rfid

De Universiteitsbibliotheek Utrecht kiest voor zelfbediening via rfid. Met het invoeren van een zelfbedieningssysteem hoopt de Universiteitsbibliotheek Utrecht de dienstverlening aan klanten en het beheer van materiaal te verbeteren. Naar verwachting zijn alle bibliotheeklocaties van de UU, waaronder de nieuwe Universiteitsbibliotheek Binnenstad, eind 2009 voorzien van rfid. <

>> Prado zet kunst op Google Earth

Het Museo del Prado in Madrid heeft samen met Google veertien kunstwerken op Google Earth geplaatst. Kunstliefhebbers kunnen alle details van de werken van onder anderen Jeroen Bosch, Rubens en Goya bekijken. Er zijn 8.200 opnamen gemaakt. Via een speciale fototechniek zijn de kunstwerken duizend keer scherper te zien dan op een gewone foto.

www.google.nl/intl/nl/landing/prado <

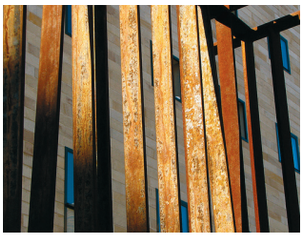

Foto: Museo del Prado

>> Webrichtlijnen alleen voor Rijk

Alleen de sites van de Rijksoverheid moeten voldoen aan de Webrichtlijnen, 125 kwaliteitseisen die moeten zorgen voor betere sites. Lagere overheden worden niet verplicht om zich aan de richtlijnen te houden. Staatssecretaris Ank Bijleveld van Binnenlandse Zaken heeft besloten dat er geen keurmerk komt voor sites die voldoen aan de webrichtlijnen. Zij vindt dat de overheidsorganen zelf verantwoordelijk zijn voor het naleven van de kwaliteitseisen.

www.webrichtlijnen.nl <

Controverse over milieuvervuiling Google

Onduidelijkheid over CO_2-uitstoot ten gevolge van zoekopdrachten.

Foto: Lars Kristian Flem

Zoeken op internet

De Amerikaanse natuurkundige Alex Wissner-Gross van Harvard University zei in de Britse krant The Times dat twee zoekopdrachten bij Google uitvoeren net zoveel energie kost als een ketel water koken. Het vervuilende effect van Google, 7 gram carbondioxide-uitstoot per zoekopdracht, is volgens Wissner-Gross zo groot omdat het bedrijf telkens meerdere servers tegelijk laat raadplegen om gebruikers zo snel mogelijk van een antwoord te voorzien.

Google reageerde verontwaardigd op het artikel en schreef op zijn bedrijfsblog dat zoeken slechts een fractie van de CO_2-uitstoot kost die Wissner-Gross had berekend. Volgens het zoekbedrijf veroorzaakt een zoekopdracht slechts 0,2 gram CO_2-uitstoot. Google wees er op zijn weblog ook op dat de non-profit tak van het bedrijf, Google.org, in 2008 45 miljoen dollar in milieuvriendelijke technologie heeft geïnvesteerd. Wissner-Gross krabbelde terug na het artikel in The Times en alle publiciteit die het wereldwijd genereerde. De wetenschapper zei in een reactie in het technologiemagazine TechNewsWorld dat zijn onderzoek zich niet specifiek op Google richt, maar op het gebruik van het web in het algemeen. Omdat Wissner-Gross' onderzoek nog niet openbaar is, is het lastig te controleren wie nu gelijk heeft. <

Crisis bij project voor kinderlaptops

De stichting One Laptop per Child verkeert in de problemen.

Het ideële project dat kinderen in arme landen wil voorzien van laptops om ze te laten participeren in de informatiemaatschappij, heeft de helft van zijn personeel moeten ontslaan. De 32 overgebleven medewerkers krijgen salarisverlaging.

OLPC, opgericht door internetpionier Nicholas Negroponte van het Massachusetts Institute of Technology (MIT), heeft te maken met teruglopende bestellingen. Het gaat niet alleen wereldwijd slecht met de economie, de goedkope kinderlaptop van OLPC heeft er ook enkele concurrenten bijgekregen.

In totaal zijn er nu 500.000 OLPC-notebooks, robuuste computers met wifi en gratis educatieve software, aan ontwikkelingslanden verkocht. Negroponte wil zich nu richten op een nieuw model laptop en het aanbieden van gratis internet en één miljoen gratis boeken voor kinderen.

Foto: OLPC

Kinderen in Mongolië met goedkope laptop

www.laptop.org <

04_nieuws.qxd 18-01-2009 14:18 Pagina 7

de visie van Henk

Bibliotheek maakt met wijk een kookboek

Bibliotheek Theek 5 en zorgorganisatie Prisma maken samen met de bewoners van de Oosterhoutse wijk Oosterheide een kookboek. Woningbouwcorporatie Cires subsidieert het project. Theek 5 en Prisma willen vier bijeenkomsten organiseren. Tijdens de bijeenkomsten kunnen zo'n 20 tot 25 bezoekers de recepten proeven die wijkgenoten ter plekke bereiden. 'Het boek moet vooral een beeld geven van de bewoners van Oosterheide,' zegt Patrice Matthee van Theek 5 in *BN De Stem*. 'We willen een boek maken waar wijkbewoners trots op kunnen zijn, waarmee ze kunnen laten zien: dit is ónze wijk, dit is wat er gebeurt, en dit wat we eten.' <

Cartoon: Henk van Ruitenbeek

Foto: Ishmael Orendain

Gekleurd licht

Internet kleurt licht

Dal:dal is een lamp die reageert op online informatie. De lamp verandert van kleur en laat een bericht horen als er bijvoorbeeld een nieuw mailtje binnenkomt of de koersen van je aandelen veranderen. Dal:dal is ontworpen door Violet, een bedrijf dat al verschillende populaire internetgadgets heeft gemaakt. De lamp is vanaf maart verkrijgbaar en zal ca. 60 euro kosten.

www.violet.net <

04_nieuws.qxd 18-01-2009 14:18 Pagina 8

Museum koppelt voorwerpen aan schilderijen

Project Afbeelding Linkt Met Artefact moet standaard voor musea worden.

Museum Boijmans van Beuningen ontvangt 250.000 euro subsidie van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap in het kader van de regeling 'Digitaliseren met beleid'. De subsidie is toegekend voor het project Afbeelding Linkt Met Artefact (ALMA). In dit project wordt een papieren documentatiesysteem digitaal ontsloten en via een website toegankelijk gemaakt. Het oorspronkelijke documentatiesysteem is opgezet in 1989 door de toenmalige conservator kunstnijverheid van Museum Boijmans van Beuningen, Alma Ruempol.

Foto: Malevda

Archiefkasten in Museum Boijmans van Beuningen

In ALMA, dat het museum samen met informatiedienstverlener Reekx en designbureau Fabrique ontwikkelt, worden gebruiksvoorwerpen uit de pre-industriële periode (1400-1900) gekoppeld aan afbeeldingen van dezelfde objecten op schilderijen en prenten uit die tijd. Door deze verbinding te leggen, verkrijgt het museum, maar ook publiek en onderzoekers, informatie over bijvoorbeeld het gebruik van de voorwerpen of over de betekenis ervan op een schilderij. Ruim 2.500 objecten, 1.500 prenten en 300 schilderijen worden dankzij deze subsidie gedigitaliseerd, opnieuw beschreven en ontsloten.

Het uitgangspunt van het systeem is dat ieder gebruiksvoorwerp op te zoeken is en te zien is hoe dat gebruiksvoorwerp afgebeeld werd. Bovendien kan van iedere kunstenaar in het documentatiesysteem opgezocht worden welke gebruiksvoorwerpen zij afbeeldden of af konden beelden. Het systeem zal bovendien interactief zijn, waardoor bezoekers informatie aan het documentatiesysteem toe kunnen voegen. In de toekomst zullen andere musea, onderzoekers en wellicht ook particulieren kunstwerken toe kunnen voegen.

Met het project hoopt Boijmans van Beuningen een standaard te zetten in de museumwereld. ALMA wordt zowel voor onderzoekers als voor een breed publiek toegankelijk. <

Krant in Vlaamse klassen

Jongeren maken kennis met de krant.

Net als in Nederland neemt in Vlaanderen het aantal jonge krantenlezers snel af. Daarom subsidieert de Vlaamse overheid het project Newspapers In Education (NIE) met 1,2 miljoen euro per jaar. Het lezen van de krant in de klas heeft effect. Na het volgen van deze speciale lesmethode, die oorspronkelijk uit de Verenigde Staten komt, staan Vlaamse jongeren op korte en op lange termijn positiever tegenover het lezen van kranten, zo blijkt uit onderzoek van de Universiteit Gent.

Karin Raeymaeckers, Tim Hoebeke en Laurence Hauttekeete van de Universiteit Gent hebben in opdracht van de Belgische overheid de effecten van het NIE-project in kaart gebracht. Ze deden in het schooljaar 2006-2007 onderzoek naar de houding van 2.470 leerlingen tussen de 10 en 18 jaar tegenover kranten. De leerlingen moesten reageren op stellingen als 'Ik vind het leuk om kranten te lezen' en 'Alles wat er in een krant staat kan ik ook op tv of internet vinden'.

4 KW TEEVEE TV VRIJDAG 3 OKTOBER 2008

Nieuwe afleveringen 'EHBL'

BV's klussen in Oostende

Lindsey Pfaff toont zich zakelijk van haar meest beredeneerde en hardige kant. (Foto VTM)

VT4 heeft inmiddels iets gelijkaardigs in zijn programmaschema opgenomen (*Help, mijn man is een klusser*, elke donderdag), maar VTM heeft het origineel, *EHBL*, offewel *Eerste hulp bij onderhoudn*, nog niet opgegeven. Want wie komt daar aanwaien met nieuwe afleveringen ? Jawel.

Behalve Marie-Harry – en dan hebben we het over 'Boer zkt. vrouw' – hebben alle boeren hun oog laten vallen op West-Vlaamse singles : Filip heeft er een op logement, Gunther twee, Olivier twee en Frederik scoort zelfs drie op drie ! Van die acht stellen we er drie aan u voor.

BOER zkt VROUW

Sophie Notebaert waagt haar kans bij Filip

„Ik val eigenlijk op lang en mager"

HEIST – Ze noemt zichzelf „een meisje van de stad", maar wie op maandag naar VTM kijkt, ziet Sophie Notebaert uit Heist wel de tijd van haar leven hebben op de boerderij van Filip, in het Antwerpse Houtvenne.

Sophie Notebaert (21) zit volop in haar stage. Ze studeert voor kleuterleidster, haar laatste jaar, maar „vorig jaar heb ik beseft dat ik iets anders wil met mijn leven. Wat weet ik nog niet. Misschien iets in de marketing. Of vastgoedmakelaar. Ik maak mijn studies nog af, ja. Ik vond dat ik het niet kon maken tegenover mijn ouders om er na twee jaar de brui aan te geven."

Misschien kan Sophie wel boerin worden, want zij is samen met Daisy en Cathleen een van de drie vrouwen die op logement mocht bij boer Filip en diens broer en vaderlijf op de boerderij had ik nog geen idee wat voor jongen hij is ! Ik vind het sowieso moeilijk om een relatie te beginnen met iemand die je maar half kent. Uiterlijk was bij mijn type niet. Ik val nog niks zeggen („het is zó moeilijk om te zwijgen), over die paar dagen op de boerderij wil Sophie nog dit kwijt : „Het was een belevenis. Ik zie graag dieren, en dat landschap ?! Ik ben een meisje

Sophie Notebaert uit Heist : in 'Boer zkt. vrouw' in de running voor de Antwerpse boer Filip. (Foto's JD en VTM)

Uit het onderzoek bleek onder meer dat meedoen met het project het grootste effect heeft op kinderen die thuis nooit een krant zien. Leerlingen die meer dan één keer deelnamen aan NIE, vinden kranten niet meer ouderwets en zijn het vaker eens met de stelling dat krantenlezers breder geïnformeerd worden dan televisiekijkers.

www.nieonline.com <

04_nieuws.qxd 18-01-2009 14:18 Pagina 9

Foto's: Anne Helmond

Pokenbijeenkomst in amsterdam

POKEN VEROVERT NETWERKWERELD

2009 heeft al een nieuw buzzwoord: poken. Pokens, kleine apen, panda's en aliens met usb-aansluiting, veroveren in rap tempo de netwerkwereld. De poken is bedoeld om mensen die lid zijn van sociale netwerken zoals Hyves en LinkedIn ook in de fysieke wereld met elkaar te verbinden. Het plastic hebbedingetje, gemaakt door een Zwitsers bedrijf, fungeert als een interactief digitaal visitekaartje. De eigenaar vult via de pc in van welke netwerken hij lid is. Bij *real life* ontmoetingen houden de Poken-bezitters hun pokens tegen elkaar waardoor de gegevens worden uitgewisseld. Volgens Ayman van Bregt, online strateeg en docent Creative Marketing aan de Hogeschool Rotterdam, kunnen gadgets als Poken zorgen voor de integratie van digitale netwerken in de echte wereld. www.doyoupoken.com <

Getty Museum wil predigitaal fotoarchief

Kennis over klassieke fotografie gaat snel verloren.

Terwijl de meeste culturele instellingen druk bezig zijn met het digitaliseren van collecties, ontwikkelt het Getty Museum een archief over fotografie in het predigitale tijdperk. Het Amerikaanse museum stelt vast dat de kennis over 'ouderwetse' fotografie en het conserveren van papieren foto's snel verloren gaat. Wetenschappers van het Getty Conservation Institute zijn daarom op zoek naar oude foto's, camera's, afdrukpapier, materialen uit donkere kamers en andere fotobenodigdheden vanaf 1827 voor een kenniscentrum over predigitale fotografie. Het centrum moet informatie en materialen veiligstellen voor toekomstige generaties conservatoren en onderzoekers die zich met 'klassieke foto's' bezig zullen houden. Getty roept de hulp van het publiek in om fotobenodigdheden in te leveren omdat grote fotobedrijven als Kodak, Ilford, Fuji en Polaroid nauwelijks films en afdrukpapier bewaard hebben. www.getty.edu/conservation/science/photocon/photocon_wanted.html <

>> Livre start kennisportal

Stichting Livre is bezig met de ontwikkeling van een nieuws- en kennisportal. Innof, een aangepaste afkorting van Innovatie en een verbastering van het Engelse woord enough (genoeg), wordt een onafhankelijke nieuws- en kennisportal met als doel het ontwikkelen en delen van kennis over duurzaamheid. De voornaamste thema's van Innof gaan worden: MVO (Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen), productieproces/producten, energie, bouwen en mobiliteit. <

>> Google helpt bloggers met verhuizing data

Webloggers die een blog bij Google zijn begonnen, kunnen hun berichten tegenwoordig eenvoudig overzetten naar een andere weblogprovider. Google heeft een speciaal Blog Converters-project in het leven geroepen om verhuizingen vlekkeloos te laten verlopen. Het zoekbedrijf benadrukt dat het blog van de gebruiker is, 'en de data dus ook'. <

>> Politie VS infiltreert in netwerksites

De Amerikaanse politie doet steeds vaker onderzoek op netwerksites als Facebook en MySpace. Politiemensen gaan op zoek naar bewijs van misdrijven en overtredingen zoals foto's van minderjarigen die alcohol drinken en vandalisme. Agenten mogen ook nepprofielen aanmaken om met verdachten in contact te komen. Dit is in strijd met de algemene voorwaarden van de netwerksites, maar is wel toegestaan volgens de Amerikaanse wet. <

Foto: Greg Rynerson

Politiebus in Californië

11_nws_column.qxd 18-01-2009 14:16 Pagina 11

Nieuwe wetenschappelijke informatiestructuur nodig

Er is een nieuwe wetenschappelijke informatiestructuur nodig om het werk van onderzoekers te waarderen. Dat zegt Christine L. Borgman, hoogleraar Information Studies aan de University of California in Los Angeles. Volgens Borgman negeren de huidige beoordelingssystemen voor academici interdisciplinaire samenwerkingsprojecten. Ze beoordelen alleen traditionele publicaties zoals artikelen en boeken. Dat zegt Borgman in *The Wired Campus*, een weblog over technologie en hoger onderwijs.

Volgens Borgman is het verzamelen van grote hoeveelheden data en het verwerken en combineren van data met nieuwe onderzoeksresultaten tot gevolg een tak van wetenschap op zich geworden. Deze vaardigheden worden volgens haar nog te weinig erkend.

Borgman vindt ook dat onderzoekers informatievaardiger moeten worden. Het oude gezegde 'Een uur in de bibliotheek kan je 60 uur in het laboratorium besparen' gaat volgens haar nog steeds op.

In Nederland is onlangs Jan C. Scholtes benoemd tot bijzonder hoogleraar Text-Mining aan de Universiteit Maastricht. Deze leerstoel is voor vijf jaar ingesteld door Stichting Wetenschapsbeoefening Universiteit Maastricht, in samenspraak met Stichting Zylab te Amsterdam. Scholtes is directeur van digitaliseringsbedrijf Zylab. Hij zal zich aan de Universiteit Maastricht bezighouden met *text mining*, een interdisciplinair vakgebied dat tot doel heeft technieken en methoden te ontwikkelen in de Kunstmatige Intelligentie om kennis uit vrije tekst te extraheren. <

Foto: Ralph Bijker

Samenwerken leidt tot resultaten

Informatie-analfabetisme

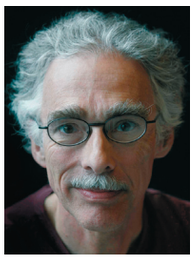

Eric Sieverts

Laatst raakte ik op een feestje in gesprek met iemand die jarenlang bij een technisch bedrijf had gewerkt dat met een grote multinational in het zuiden des lands gelieerd scheen te zijn. Toen ik probeerde uit te leggen wat mijn werk inhield, ontmoette ik groot onbegrip. Hij had geen idee wat een informatiespecialist was, waarom je er een nodig zou hebben en wat het nut van externe informatie zou kunnen zijn. Als je iets wilde weten, ging je gewoon bij de concurrent langs en probeerde je erachter te komen hoe zij een probleem oplosten of een bedrijfsproces hadden ingericht, door slim rond te kijken, door strikvragen te stellen of door stiekem een stopwatch te gebruiken. Persoonlijk zou ik zulke technieken eerder bedrijfsspionage dan informatiemanagement noemen.

Is dergelijk informatieanalfabetisme beperkt tot obscure technische bedrijfjes in het zuiden des lands? Bij de overheid schijnt het al niet veel beter te zijn, als je het gerucht mag geloven dat voor de wetgeving rond het paddoverbod gewoon een lijst mogelijk hallucinogene zweefzwammen uit de Wikipedia was gekopieerd. Al heb ik dat niet persoonlijk gecontroleerd, ik vond wel bevestiging van iemand die de lijsten metterdaad had vergeleken. Deze twee voorbeelden van aninformatisme illustreren dat er inderdaad werk aan de winkel is voor de 'Taskforce Arbeidsmarktcommunicatie Informatiespecialisten' van Peter Evers en Kees Westerkamp. Hun poging het vak van informatiespecialist beter op de kaart te zetten, verdient zeker alle steun.

Maar die specialisten moeten dan ook gecertificeerde kwaliteitsinformatie kritisch blijven bekijken. Volgens het vorige nummer van InformatieProfessional zou ik veel te weinig salaris ontvangen. Het gerapporteerde onderzoek van de Amerikaanse Special Libraries Association (SLA) wees uit dat de gemiddelde Europese informatiespecialist 73.000 euro verdiende – tegen maar ruim 50.000 euro voor de gemiddelde Amerikaan. Zelf dacht ik altijd redelijk aan de bovenkant van mijn beroepsgroep te zitten, maar nu bleek mijn inkomen naar Europese maatstaven juist ver te zijn achtergebleven. Voor al die andere lezers van InformatieProfessional, die dus kennelijk zo veel meer verdienen, kan het abonnementsgeld dan wel verhoogd worden, zodat ik eindelijk voor mijn columns betaald kan krijgen.

Of zou er toch iets mis zijn? Uit meer gedetailleerde gegevens op de SLA-website bleek dat de vermelde bedragen waren gebaseerd op gegevens van bijna 3000 Amerikanen en maar liefst 26(!) Europeanen. Waren die 26 veelverdieners echt representatief voor alle vakgenoten uit zo'n 40 Europese landen? Verder leken er nog wat rekenfoutjes te zijn gemaakt bij het omrekenen van de verschillende valuta's tussen de detailgegevens, het SLA-persbericht en ons eigen berichtje. Maar ook de zeer exacte 64.986 euro uit de oorspronkelijke gegevens liggen nog altijd ver boven de bedragen uit Erwin la Roi's beloningsmonitor. Zo blijken informatieprofessionals, of dat nu bij de SLA is of bij InformatieProfessional, ook wel eens informatieamateurs te zijn. <

Eric Sieverts is redacteur van InformatieProfessional.

Dromen van duurzaamheid

In de Verenigde Staten en Canada is de groene, duurzame bibliotheek al langere tijd een onderwerp van discussie. Je kunt daar spreken van een heuse beweging. Er bestaat zelfs een Green Library Global Facebook Group. Maar wat is een groene bibliotheek? En wat doet men in Nederland op dit gebied? Een verkenning.

Marieke Kramer en Ronald de Nijs

Marieke Kramer is zelfstandig consultant en projectcoördinator op het gebied van de informatieverzorging en richt zich hierbij op organisatie, publicatie en research. Zij is redacteur van InformatieProfessional.

Ronald de Nijs is eindredacteur van InformatieProfessional.

In deze tijden van milieubewustzijn is het streven naar duurzaamheid en 'groen' in steeds meer sectoren doorgedrongen, ook in de bibliotheek- en informatiesector. De Green Library is in de Verenigde Staten al jaren een beweging, met eigen blogs, een Facebook Group met 248 leden, congressen, cursussen en *special interest* groepen van de vakorganisatie American Library Association. Belangrijk is de Amerikaanse Green Libraries-website, in 2007 opgezet door Monika Antonelli, met een gestaag groeiende Green Libraries Directory. Daarnaast is er de zeer actieve Green Library-blog, verzorgd door Gerry McKiernan van de Iowa State University Library.

Groen gebouw

De meeste aandacht in het Amerikaanse denken over groene bibliotheken gaat uit naar het gebouw. De Green Library-blog heeft als doel 'documenting significant activities, events, literature, and projects that focus on increasing the efficiency with which buildings use resources – energy, water, and materials – while reducing building impacts on human health and the environment during the building's lifecycle, through better siting, design, construction, operation, maintenance, and removal of and by libraries'.

De blog publiceerde onlangs richtlijnen met een lijst aandachtspunten die een rol spelen bij het ontwerpen van een groene bibliotheek: daglicht (gecombineerd met 'sensor controlled' kunstlicht), groene materialen (kurk, linoleum, hout), groene daken, verhoogde vloeren (voor onder meer betere lucht- en warmtecirculatie), efficiënt gebruik van energie, natuurlijke ventilatie (ramen die open kunnen), groene stroom en goede luchtkwaliteit. En: samenwerking, met name om draagvlak te creëren.[1]

In de VS wordt veel gebruik gemaakt van het LEED (Leadership in Energy and Environmental Design) systeem om de duurzaamheid van gebouwen te beoordelen. Bibliotheken maken ruim zestien procent uit van het gekeurde bestand. Op basis van vijf categorieën (locatie, waterbesparing, energieverbruik, materiaal en luchtkwaliteit) worden punten toegekend. De score loopt van gecertificeerd,

'Duurzaamheid krijgt nog niet zoveel aandacht in de bibliotheekwereld'

Illustratie: Frans Mooren

****

****

****

zilver en goud tot platina. De bibliotheken in de Green Libraries Directory zijn volgens dit systeem gecertificeerd. Overigens kregen tot nu toe slechts twee bibliotheken, waaronder de William J. Clinton Presidential Library in Little Rock, Arkansas, een platina score.

Groene bibliotheek

De vraag is of een groene bibliotheek iets anders, of meer, is dan 'slechts' een groen gebouw. Op Wikipedia valt bij het lemma *Green Library* te lezen dat bibliotheken te maken hebben met twee specifieke problemen. Zo is er de tegenstelling tussen de behoeften van het bibliotheekmateriaal en van de klant. De informatiedragers, veelal nog boeken, moeten beschermd en bewaard en hebben een donkere, droge, koele ruimte nodig. Mensen willen daarentegen licht, en licht kost ook nog eens energie.

Daarnaast is er het probleem van het gewicht van de boeken. In groene gebouwen werkt men vaak met verhoogde vloeren voor betere circulatie, iets wat in een bibliotheek, door dat gewicht, vaak niet mogelijk is.

Opvallend is dat in de VS de opvoedende taak en altruïstische missie van met name de openbare bibliotheek als zó belangrijk wordt gezien, dat die een belangrijke rol en voorbeeldfunctie wordt toegedicht in de beweging van het groene bouwen. Velen zien het als de verantwoordelijkheid van de bibliotheek hierin voorop te lopen. Op dit punt komen we verderop terug.

Groen Nederland

Buiten de Verenigde Staten manifesteren groene informatieprofessionals zich beduidend minder. Het Verenigd Koninkrijk kent een discussiegroep van JISC (Joint Information Systems Committee), maar daar is tot nu toe niet zoveel actie te bespeuren. Bij IFLA ligt nu wel een aanvraag voor een *special interest* groep voor 'ecologische bibliotheekaspecten', op initiatief van enkele Franse bibliothecarissen (zie ecotheques.ning.com). En IFLA-presidente Claudia Lux noemde in haar laatste conferentietoespraak, in Durban, duurzaamheid van groot belang voor bibliotheken.

Ook in Nederland lijkt men zich wat minder druk te maken over groene of duurzame bibliotheken. Ria Smith, managementadviseur bij ProBiblio, is een van de weinigen die zich op dit gebied laat horen. Op haar weblog LibraryLingo schrijft ze: 'Ik had me ooit voorgenomen om regelmatig te bloggen over groene initiatieven in bibliotheken. Dat valt nog niet mee. Er gebeurt wel het een en ander, maar bibliotheken melden daar weinig over. Het haalt nauwelijks de krant of het staat te lezen op een technisch of architectuurblog waarvan ik niet precies snap wat er nou eigenlijk gebeurt.'

Het onderwerp heeft ook de aandacht van Marian Koren, secretaris van FOBID en hoofd wetenschappelijk bureau VOB: 'Ik herinner me nog dat ik ooit, begin jaren tachtig, in een radiointerview gesproken heb over mijn verbazing, dat er helemaal geen relatie was tussen milieuaspecten, maatschappelijke betrokkenheid en bibliotheken. "Waar kun je 'onbespoten' informatie vinden?" was mijn vraag. Door de opgeleefde aandacht voor het milieu, klimaatverandering, schaarse energiebronnen et cetera zijn er nu weer mogelijkheden om te zorgen dat bibliotheken niet op een eiland zitten, maar midden in de samenleving staan en betrokken zijn bij de aldaar levende vraagstukken.'

Hét voorbeeld in Nederland van een groene bibliotheek is de centrale OB van Amsterdam. Recentelijk won die de prijs voor het meest duurzame publiek toegankelijke gebouw van Amsterdam. De jury gebruikte Breeam (BRE Environmental Assessment Method), een in Europa veel gebruikte verkenningsmethode voor het

Zonnepanelen op het dak en LED-verlichting op de boekenkasten van de Centrale Bibliotheek Amsterdam

Groen dak van de Centrale Bibliotheek Rotterdam

‘Hét voorbeeld van een groene bibliotheek is de centrale OB van Amsterdam’

meten van duurzaamheid van gebouwen. De OBA scoorde zeer hoog op milieumaatregelen: energie, materialen, groen & water, afval en transport (zie ook kader Duurzame nieuwbouw).
In Nederland zijn we ons natuurlijk wel bewust van het belang van digitalisering van collecties en van digitale duurzaamheid. Met onder meer de nationale digitaliseringsprojecten, het e-Depot van de KB, de vele (erfgoed)organisaties met digitale duurzaamheid als kerntaak en de Nationale Coalitie Digitale Duurzaamheid lopen we hierin juist voorop. Binnen het kader van deze verkenning laten we dit thema hier buiten beschouwing.

Groene initiatieven

Een groene bibliotheek is dus in elk geval een groen gebouw, of een gebouw dat elementen van het groene bouwen in zich bergt. In dat kader kunnen naast de OBA ook bijvoorbeeld de Centrale Bibliotheek en het Gemeentearchief in Rotterdam, met hun ‘groene daken’, genoemd worden. De plantenbedekking heeft drie duurzame effecten: tijdelijk opslaan van regenwater, isolatie van het gebouw en reductie van CO_2.
Maar bibliotheken kunnen ook bewust omgaan met andere zaken, zoals de inrichting en vervoersmiddelen. De Bibliotheek Breda heeft een groene bestelbus op gas in gebruik genomen. En ProBiblio heeft haar acht busjes vervangen door nieuwe die zijn uitgerust met een roetfilter; een andere is vervangen voor een exemplaar dat zorgt voor een lagere uitstoot van fijnstof en roet. Bovendien is een nieuw type op aardgas besteld: de Mercedes Sprinter Bakwagen automaat. Volgens Hans Stakenburg, hoofd vervoersdienst, wil ProBiblio zo een bijdrage leveren aan een milieuvriendelijker manier van werken en aan het verminderen van de uitstoot van schadelijke gassen.
Nog zo’n groen initiatief: Biebmarkt.nl. Op deze Marktplaatsachtige website, door ProBiblio overgenomen van de oorspronkelijke bedenker, kunnen bibliotheken hun oude, maar bruikbare meubilair kwijt, overtallig geworden na een verbouwing of verhuizing. Ook bibliotheekmaterialen die na een collectiesanering overblijven, vinden hier misschien een nieuwe eigenaar. Druk is het er overigens (nog) niet.
Ook een andere, binnen het bibliotheekvak werkzame organisatie richt zich op duurzaamheid: Ebsco Information Services. Zo heeft deze organisatie voor abonnementenbeheer haar wereldwijde CO_2-voetafdruk laten meten, waarbij onder meer het energieverbruik en zakelijk reisgedrag in kaart zijn gebracht. ‘Sinds dit onderzoek beschikt elk kantoor over een Green Team, verantwoordelijk voor de implementatie van lokale milieuvriendelijke initiatieven,’ ver-

Duurzame nieuwbouw

Nederland kent in elk geval één officiële duurzame bibliotheek: de Openbare Bibliotheek Amsterdam op het Oosterdokseiland. Eind 2008 kreeg zij een prijs voor het meest duurzame publiek toegankelijke gebouw van Amsterdam. De award – ingesteld door Dutch Green Building Council, Kinderen van Nu, de gemeente Amsterdam en de Provincie Noord-Holland – werd toegekend door een groep scholieren na een verkenning van een tiental Amsterdamse gemeentelijke gebouwen. De jury gebruikte Breeam (BRE Environmental Assessment Method), een verkenningsmethode voor het meten van duurzaamheid van gebouwen.
Volgens OBA-directeur Hans van Velzen was duurzaamheid vanaf het begin een belangrijk onderdeel van het bouwproces: ‘Vooral omdat de gemeente Amsterdam het wenselijk vond dat de OBA als een van de grootste publiek gebouwen in de stad ook op dit punt een voorbeeldrol zou vervullen. Dit beleid is door ons voluit ondersteund. Er is ook Europese subsidie aangevraagd en gekregen voor een scala aan maatregelen op dit gebied.’ Die maatregelen betroffen onder andere zonnepanelen op het dak, zonnecellen op delen van de ramen, ledverlichting op de kasten en duurzame materiaalgebruik. Voorts is het gebouw aangesloten op de Lange Termijn Energie Opslag van het Oosterdokseiland. Zo wordt de koude van de winter gebruikt voor de koeling in de zomer en warmte van de zomer voor de verwarming in de winter. Als dit niet genoeg oplevert in de winter, wordt er bijgestookt met bio-olie.
Duurzame aspecten hadden ook de aandacht bij de nieuwbouw van CODA, waarin twee Apeldoornse musea, het Gemeentearchief en de uitbreiding van de bibliotheek zijn gehuisvest. ‘De klimaatinstallaties hebben een zeer hoog rendement. Het gebouw heeft verder veel glasgevel, waarbij met de keuze van het glas en de coating voor zowel zomer als winter een hoge isolatiegraad wordt bereikt,’ licht interimmanager Tom Munsterman toe. ‘Het hemelwater wordt in een aparte kelder opgeslagen en gebruikt om toiletten door te spoelen. Verder is er, waar dat mogelijk was, energiezuinige verlichting toegepast.’
‘Bij de ontwikkeling van de nieuwe Universiteitsbibliotheek Utrecht is destijds niet meer dan normaal gestreefd naar een duurzaam gebouw,’ zegt

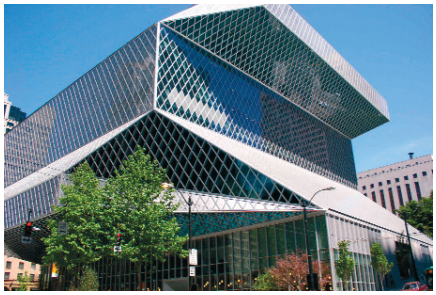

Het driedubbel dikke glas moet de warmte in de Seattle Central Library (ontwerp Rem Koolhaas) buiten houden

National Library van Singapore won prijzen als groen gebouw met innovatieve technieken voor met name licht en temperatuur

telt Wendy Blanken van Ebsco. 'Ook zijn er wereldwijd een recyclingprogramma en een programma voor het gebruik van alternatieve energie ingesteld.'

Groene ict

Of is een groene bibliotheek een bibliotheek zonder boeken? Om bomen te sparen? Dat zou deels best kunnen gebeuren, met het groeiend aantal digitale publicaties. Papier dus afschaffen en geheel overgaan op digitale publicaties? Kan, maar hoeft niet. Misschien is ook in Nederland ruimte voor een initiatief à la het Amerikaanse bedrijf Eco Libris. Lezers die zich schuldig voelen vanwege de vele bomen die voor de papierfabricage gekapt worden, kunnen aan Eco Libris een donatie storten. Met het geld worden dan weer nieuwe bomen geplant.

Toch is digitaal ook niet alles. Onderzoeksbureau Gartner heeft berekend dat de CO_2-uitstoot bij ict en internet vrijwel net zo groot is als die van het wereldwijde vliegverkeer. En die berekening dateert alweer van april 2007.

Het elektriciteitsverbruik van ict bedraagt acht procent van het totale gebruik aan elektriciteit. Volgens Wim Liebrand van SURFfoundation wordt het hoog tijd om energiezuinige en CO_2-arme netwerken, computers en dataopslag te gaan ontwikkelen. 'Een prachtige uitdaging. Maar als we meters willen maken, moet er wel samengewerkt worden. Kortom: regie volgens het SURF-model is hier hard nodig!'[2]

Voorbeeldfunctie

Duurzaamheid krijgt nog niet zoveel aandacht in de bibliotheekwereld, maar Jos Debeij, directeur van de Bibliotheek Deventer, verwacht dat het thema in relatie tot overheidsdoelstellingen wel meer gaat leven. 'Neem bijvoorbeeld onze boekencollectie. Die wordt om de circa acht jaar vervangen, wat omgerekend toch heel wat bomen kost. Zoiets moet eigenlijk op de agenda komen. Maar het is nu nog ver van ons bed. In de eerste plaats moeten we als bibliotheken nadenken over hoe we onze klanten (nog) beter van dienst kunnen zijn. Want als die er niet zijn, hoeven we niet meer duurzaam te zijn.'

Ook Ria Smith van de weblog LibraryLingo vermoedt dat de bibliotheekwereld al te veel aan haar hoofd heeft. Maar ook het ontbreken van heel grote bibliotheken is mogelijk de oorzaak van een gebrek aan aandacht voor duurzaamheid. 'Die kunnen een voorbeeld stellen,' denkt Smith, 'al is het budget voor nieuwbouw meestal zo tot op de vierkante centimeter vastgelegd, dat er geen geld meer voor beschikbaar is. Je zou van de betrokkenen echter wel mogen verwachten dat er meer aandacht

bibliothecaris Bas Saveijne. 'Ik zou het dan ook geen "groene bibliotheek" willen noemen. Ik heb me eerlijk gezegd nooit zo met het fenomeen beziggehouden.'

Dat maakt nieuwsgierig naar de nieuwbouwprojecten voor bibliotheken die nu op stapel staan. Is er daarbij aandacht voor groene aspecten? Een ronde langs een paar bibliotheken wijst uit dat de aandacht vooral uitgaat naar duurzaamheid van het gebouw. 'De nieuwbouw van het Stadskantoor en onze Centrale Bibliotheek Deventer moet in de top-10 van meest duurzame gebouwen van Nederland komen. Er liggen dus nogal wat ambities,' vertelt directeur Jos Debeij. 'Onze gemeente heeft als standpunt dat publieksgebouwen een voorbeeldfunctie hebben en, in dit geval, voorop dienen te lopen als het gaat om een duurzaam gebouw. Duurzaamheid heeft hier overigens betrekking op het technische programma van eisen.'

Ook in Utrecht legt de gemeenteafdeling Milieu de lat bij de nieuw te bouwen Centrale bibliotheek hoog, bevestigt directeur Hans van Zoelen. 'Bij de ontwerpwedstrijd voor het nieuwe gebouw is duurzaamheid een aandachtspunt geweest. Wat me daarbij opviel is dat een aantal architecten een stap verderging. Zo stelde een architect voor om de afgewerkte olie uit restaurants uit de omgeving van de bibliotheek te gebruiken voor het warm stoken van het bibliotheekgebouw. Omdat momenteel nog niet duidelijk is welk bureau het gebouw gaat ontwerpen, en de huidige ontwerpen alleen nog een visie betreffen, kan ik er nog niet meer over zeggen.'

Maar bij de nieuwe bibliotheek Lelystad is duurzaamheid weer geen specifiek thema. Directeur Jan Gommer: 'Ons project was daar beperkt bruikbaar voor. Het casco en casco plus wordt door Fortis Vastgoed uitgevoerd. We kiezen bij de afbouw en inrichting wel voor kwalitatieve (duurdere) materialen, die sterk zijn en dus duurzaam. Verder kiest de bibliotheek voor groene stroom.'

Bij de plannen voor de nieuwe Universiteitsbibliotheek Amsterdam is duurzaamheid tot nu toe geen speciaal aandachtsgebied geweest, aldus Juliette Daniels van bureau Huisvestingsontwikkeling. 'In het ontwerp voor technische installaties is wel uitgegaan van een WKO-installatie (Warmte- en Koude Opslag). Met de detaillering wordt pas gestart zodra er meer zekerheid is over het verkrijgen van de bouwvergunning. Er zal dan zeker aandacht zijn voor duurzaamheidsaspecten.'

voor is.' OBA-directeur Hans van Velzen beaamt dat: 'Echt andere voorbeelden van groene bibliotheken dan de OBA ken ik niet en of het vaak een issue bij de bouw is, vraag ik me af. Wel wordt er maatschappelijk steeds meer de aandacht op gevestigd en bibliotheken kunnen dan een prima voorbeeldrol vervullen.'

Oproep

Toch lijkt de tijd rijp voor groene bibliotheken. Marian Koren: 'Afgezien van de inhoudelijke aspecten, is het ook strategisch van belang dat bibliotheken met dit onderwerp bezig zijn, maatschappelijk verantwoord handelen en waar mogelijk via wetenschapsvoorlichting en milieuvoorlichting mensen van goede informatie op dit terrein voorzien. De Europese en Nederlandse beleidsstukken staan bol van "duurzaamheid".' Koren heeft als stuwende kracht achter de Madurodam-conferentie ervoor gezorgd dat de eerstvolgende editie op 23 april a.s. duurzaamheid en bibliotheken als onderwerp heeft. Onder de titel 'How green is my library? Exploring sustainability and libraries' wordt het congres door FOBID Netherlands Library Forum en Vereniging van Openbare Bibliotheken georganiseerd (zie kader).

In het kader van dit congres vragen FOBID en InformatieProfessional de lezers: Hoe groen is de Nederlandse bibliotheek- en informatiesector? Wat vindt u groen? Hoe groen is uw bibliotheek? Welke elementen vallen onder duurzaam werken? Zet uw mening of visie op duurzaamheid en bibliotheken neer in de vorm van een kort artikel (zie kader voor de voorwaarden).

De inzendingen worden beoordeeld en de bekroonde bijdrage wordt op de Madurodam-conferentie in april bekendgemaakt. Het winnende stuk en de beste groene suggesties komen terecht in de kolommen van InformatieProfessional.

Noten

1] Bron: thegreenlibraryblog.blogspot.com 14 december 2008.

2] Bron: magazine SURF 03 - 2008 www.surffoundation.nl/smartsite.dws?fs=&bw=&id=13881.

Dromen van duurzaamheid
Groene Bieb

Uitdaging: schrijf uw visie

Samen met FOBID en VOB, organisatoren van de Madurodam-conferentie 'How green is my library?', organiseert de redactie van InformatieProfessional een wedstrijd. IP-lezers kunnen hun visie op duurzaamheid en bibliotheken in een artikel van maximaal 1500 woorden neerzetten.

Stuur uw bijdrage uiterlijk 16 maart naar redactie@informatieprofessional.nl. De bekroonde bijdrage wordt op de Madurodam-conferentie op 23 april bekendgemaakt. Het winnende stuk en de beste groene suggesties worden afgedrukt in het aprilnummer van InformatieProfessional.

Madurodam-conferentie 2009

Op donderdag 23 april a.s. organiseren FOBID Netherlands Library Forum en Vereniging van Openbare Bibliotheken de Madurodam-conferentie 2009. Onder de titel 'How green is my library? Exploring sustainability and libraries' ligt de focus dit jaar op duurzaamheid en bibliotheken.

Duurzaamheid is een actueel mondiaal onderwerp nauw verbonden met milieuveranderingen van de planeet, en ook met andere werkwijzen en gebruik van energie en materialen, verantwoord bouwen en ondernemen, waarbij rekening wordt gehouden met de volgende generaties. Waar staan bibliotheken in dit internationale bewustwordingsproces? Hoe zijn zij toegerust en ingericht? En vervullen zij een rol in het bekendmaken van informatie die een duurzame levensstijl en economie bevordert?

Met medewerking van enkele internationale sprekers, zoals IFLA-presidente Claudia Lux, en experts worden inhoud en toepassing van duurzaamheid in bibliotheken verkend en op toepassing in de Nederlandse praktijk betrokken.

Een gedetailleerd programma is vanaf medio februari beschikbaar op sitegenerator.bibliotheek.nl/fobid/home.

Verder lezen

> The Green Library blog: thegreenlibraryblog.blogspot.com
> Green Library Global Facebook Group. Leden niet alleen geïnteresseerd in bouwen maar ook in kleinere issues als recycling en energy conservation: www.facebook.com/group.php?gid=32308457042
> The green libraries (VS): www.greenlibraries.org/about.html
> The prairie librarian (Canada): prairielibrarian.wordpress.com/green-libraries
> Weblog Ria Smith (Riah): librarylingo.web-log.nl
> Monika Antonelli (2008), 'The Green Library Movement: An Overview and Beyond', *Electronic Green Journal*: Vol. 1: No. 27, Article 1. repositories.cdlib.org/uclalib/egj/vol1/iss27/art1
> JISC-discussielijst 'Green': https://www.jiscmail.ac.uk/cgi-bin/webadmin?A0=LIS-GREEN
> 'Green Library' in Wikipedia: en.wikipedia.org/wiki/Green_library
> Ecotheques.ning (contact: Vincent Bonnet en Amandien Jacquet): ecotheques.ning.com
> Dutch Green Building Council (DGBC), een onafhankelijke organisatie, die een duurzaamheidslabel aan het ontwikkelen is voor Nederlandse gebouwen en gebieden, o.a. BREEAM-NL: www.dgbc.nl

Het vak en *de* opleiding

Bij een serieus vak hoort eigenlijk een passende beroepsopleiding. Het vak van informatieprofessional ontwikkelt zich in diverse richtingen, maar houden de verschillende opleidingen gelijke tred? En is een naadloze aansluiting wel nodig? Josje Calff geeft de aanzet tot een discussie over opleidingen voor professionals in bibliotheken en informatiecentra.

Josje Calff

Josje Calff is adjunct-directeur van de Universiteitsbibliotheek Leiden. Zij had daar in 2006 de leiding over een organisatiebrede reorganisatie, waarbij alle functies in de nieuwe organisatie zijn beschreven en voorzien van een set functie-eisen. Op dit moment leidt zij het proces van samenvoeging van de Leidse UB en de verschillende facultaire bibliotheken in één organisatie. In 2008 was zij voorzitter van de Adviescommissie Bibliotheekinnovatie over de inzet van de innovatiegelden voor het Openbare Bibliotheekwezen. Eerder was zij verbonden aan de Koninklijke Bibliotheek en aan de Universiteit van Amsterdam.

Dit artikel is geschreven vanuit een werkgeversperspectief, meer in het bijzonder met als achtergrond een wetenschappelijke bibliotheek, namelijk de Universiteitsbibliotheek Leiden. Het komt voort uit drie met elkaar verband houdende vragen (en bevat nog geen definitieve antwoorden).

Vraag 1. Om mij heen zie ik in bibliotheken uitstekende vakmensen die – net als ik – min of meer toevallig in de bibliotheek terechtgekomen zijn. Vrijwel nooit hebben zij direct na de middelbare school gekozen voor een carrière in de bibliotheek en een daarop gerichte beroepsopleiding. Is dat toeval?
Vraag 2. Van de ruim dertig uitgekozenen ter vervulling van vacatures in de Universiteitsbibliotheek Leiden in 2006, bleek niemand in de afgelopen tien jaar de hbo-opleiding Informatiedienstverlening en -management (IDM) doorlopen te hebben. Moet deze opleiding nog beschouwd worden als dé beroepsopleiding voor het bibliotheek- en informatievak in Nederland?
Vraag 3. In verschillende gremia binnen de bibliotheekwereld worden plannen gemaakt voor nieuwe opleidingen en cursussen voor bibliotheekmedewerkers. Daarbij gaat het vooral om medewerkers die al in bibliotheken werken, die iets willen of moeten bijleren, die nieuwe ontwikkelingen willen bijhouden, of die de ambitie hebben om 'hogerop' te komen, als leidinggevende of als specialist. Wat is er mis met het huidige aanbod?

Uit deze drie vragen vloeien nog veel meer vragen voort, die onmogelijk allemaal beantwoord kunnen worden in één artikel. Wat verstaan wij onder een informatieprofessional? En wat onder een informatiespecialist? Moet er een beroepsopleiding zijn voor bibliotheekmedewerkers? Voor welke functies worden zij opgeleid, wat moeten ze daarvoor kennen en kunnen? Hebben we het over een beroepsopleiding of over een wetenschappelijk te onderzoeken vakgebied? Of is een beroepsopleiding niet nodig, al helemaal niet wanneer er een voldoende gevarieerd aanbod van korte

'Informatieprofessionals van nu zijn veelal toevallig in het vak gerold'

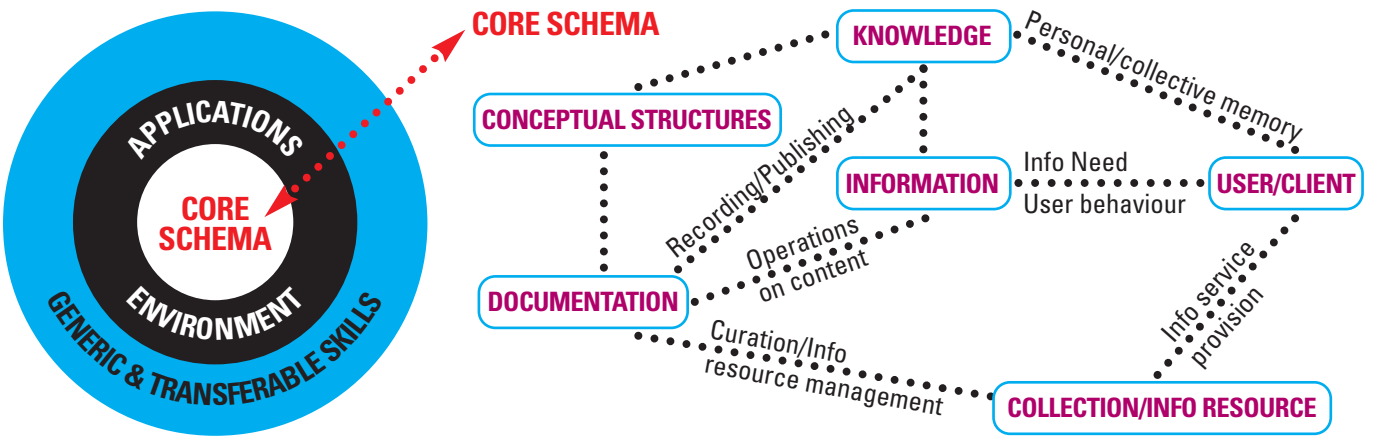

cursussen en trainingen beschikbaar is? Een internationaal perspectief op dit complex van zaken lijkt nuttig: onder andere in Groot-Brittannië en de Verenigde Staten wordt hierover veel belangwekkends geschreven. Het onderwerp leent zich goed voor een discussie via internet, maar voor meer omvattende bijdragen kan ook *InformatieProfessional* een geschikt discussieplatform zijn. Onderstaand stuk is bedoeld als aanzet, of misschien beter: als een paar aanzetten.

Internationaal perspectief

In 2007 verscheen de derde, geheel bijgewerkte druk van de *World Guide to Library, Archive and Information Science Education,*[1] samengesteld door Axel Schniederjürgen. Ruim 500 pagina's bibliotheekopleidingen, per land in 113 landen. Nederland telde in 2006, volgens de zeven kolommen die aan ons land gewijd zijn, negen instellingen die één of meer bibliotheek-, archief- en/of informatiewetenschapopleidingen verzorgen op tertiair niveau of hoger, dat wil zeggen: ná het voortgezet onderwijs.[2]
Onvermijdelijk zijn de gegevens direct al weer flink verouderd en ook wordt voorbijgegaan aan het feit dat sommige IDM-opleidingen zichzelf al jaren niet meer als 'bibliotheekopleiding' afficheren. Twee genoemde hogescholen bieden de opleiding inmiddels in het geheel niet meer aan en ook de Archiefschool bestaat niet meer als zelfstandige instelling. In het algemeen worden alleen opleidingen genoemd waar een officiële 'graad' behaald kan worden, aan instellingen die onderdeel vormen van het reguliere onderwijsbestel in een land. Aanbieders van kortdurende opleidingen en trainingen, na- en bijscholingscursussen, meestal op commerciële basis, blijven buiten beschouwing. De vermelding van GO opleidingen bij Nederland lijkt uitzonderlijk en wordt niet nader toegelicht.
Als je de in de *World Guide* genoemde opleidingen splitst naar niveau, *undergraduate* opleidingen enerzijds, gericht op jongeren direct na het voortgezet onderwijs ('schoolverlaters'), en *graduate* en *postgraduate* opleidingen anderzijds, worden opmerkelijke verschillen zichtbaar tussen landen (zie tabel op pagina 20).
Nederland heeft drie keer zoveel *undergraduate* bibliotheekopleidingen als *(post-) graduate* opleidingen. Terwijl de verhouding in de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk en Duitsland omgekeerd is: drie keer zoveel *(post-)graduate* opleidingen als *undergraduate* opleidingen. Denemarken is een geval apart: daar is één nationale bibliotheekschool, met twee *undergraduate* studierichtingen, en één gecombineerde *graduate* opleiding. België lijkt nog het meest op Nederland.

Aansluiting op arbeidsmarkt

Misschien moet het geringe aantal opleidingen op academisch niveau in Nederland gezien worden als een gebrek aan erkenning voor het belang van het vakgebied. Een andere, belangrijkere vraag is echter of het aanbod goed aansluit bij de behoefte van werkgevers en potentiële studenten.
Terwijl het aantal hbo-instellingen die de *undergraduate* opleiding aanbieden, recent tot vijf is teruggebracht, blijkt het nog steeds moeilijk voldoende eerstejaarsstudenten te werven. Dat wijst op een overschot aan dit type opleidingen, althans gezien vanuit de vraag van potentiële studenten. Anderzijds is de vraag op de arbeidsmarkt naar afgestudeerde IDM'ers vrij groot – niet zozeer vanuit bibliotheken, maar wel vanuit kennisintensieve bedrijven waar informatiespecialisten werkzaam zijn.
Bij een bibliotheek- en informatieopleiding op *graduate* niveau, resulterend in een master-titel, ligt het anders: hier lijkt het aanbod inhoudelijk slecht te passen bij de vraag van potentiële studenten, die overwegend bestaat uit mensen die reeds in de bibliotheek werkzaam zijn en die de ambitie hebben zich in dit vakgebied verder te ontwikkelen. Voor werkgevers in grotere bibliotheken is het vrijwel onmogelijk vacatures voor hogere, leidinggevende functies te vervullen met kandidaten in het bezit van een master in bibliotheek- en informatiewetenschap.

Alvorens conclusies te trekken over wensen ten aanzien van opleidingen, lijkt het nuttig wat dieper in te gaan op het bibliotheek- en informatievakgebied zelf en op de inhoud van de functies die daarbinnen vervuld kunnen worden. De bedoelde functionarissen worden hier aangeduid met de overkoepelende term 'informatieprofessionals'. Een kanttekening daarbij is dat het vakgebied zo breed is, en de functies die daartoe gerekend kunnen worden zo uiteenlopend, dat het niet

voor de hand ligt ervan uit te gaan dat één type opleiding kan volstaan.

Vakgebied

Anders dan in Angelsaksische landen heeft de beroepsvereniging NVB in Nederland nooit een krachtige rol gespeeld in de theoretische fundering van het vakgebied, het accrediteren van opleidingen en het certificeren van haar beoefenaren. De voor zover mij bekend meest doorwrochte beschrijving van het bibliotheek- en informatievak is ontwikkeld door het Engelse Chartered Institute of Library and Information Professionals (CILIP). CILIP is in 2002 gevormd door een fusie van de Britse Library Association en het Institute of Information Scientists.
Centraal in CILIP's definitie staat het Body of Professional Knowledge (BPK).[3] Hierin wordt omschreven wat informatieprofessionals doen en welke kennis daarvoor noodzakelijk is. Het document beoogt in kaart te brengen welke unieke kennis bibliotheek- en informatieprofessionals onderscheidt van andere beroepsbeoefenaren: 'to establish the unique knowledge, which distinguishes library and information professionals from other professionals'.
Het BPK bestaat uit drie lagen, waarvan de kern gevormd wordt door het *Core schema* – een weergave van de essentiële inhoudelijke componenten waaruit het vak bestaat en de wijze waarop deze met elkaar samenhangen: Informatie, Kennis, Documentatie, Collecties en bronnen, en – last but not least – de Klant. Om dit *Core schema* heen bevindt zich de schil van de *Applications environment*, de context, en daaromheen weer een laag met *Generic and transferable skills*, vaardigheden van meer algemene aard, die niet uniek voor informatieprofessionals zijn, maar wel onmisbaar.
Deze visie op het vak heeft implicaties voor wat beschouwd wordt als de specifieke, vakgebonden kern van de opleidingen, en wat daarnaast óók onderwezen dient te worden.

Beroepsfuncties

In Nederland wordt vaak gesproken van 'de' *informatieprofessional*, als algemene aanduiding van beroepen in de bibliotheek- en informatiesector, waarmee bij nadere beschouwing een breed scala aan sterk uiteenlopende functies blijkt te worden aangeduid. Mede omdat de functieinhoud sterk van invloed is op de eisen die aan geschikte opleidingen en cursussen gesteld worden, wordt hier wat dieper ingegaan op de verschillende soorten functies.
In 1912 werd de Nederlandse Vereniging van Bibliothecarissen opgericht, die tot 1992 – althans in naam – de beroepsvereniging was voor *Bibliothecarissen*. Ongetwijfeld waren er ook toen al in de praktijk meerdere verschillende functies die onder deze verzamelnaam werden samengevat, maar het ging in elk geval om functies binnen de context van een bibliotheek, doorgaans de hogere functies.
Van 1992 tot 1998 was de NVB de vereniging van *Bibliothecarissen*, *Documentalisten* en *Literatuuronderzoekers*. Deze driedeling gaf een kennelijk van belang geacht verschil in functies aan, die niet per se allemaal in het kader van een bibliotheek uitgeoefend hoefden te worden, en die in de praktijk waarschijnlijk ook functies uit het middenkader omvatte.
Vanaf 1998 is het hek helemaal van de dam: de NVB wordt dan omgedoopt tot de Nederlandse Vereniging van Beroepsbeoefenaren in de Bibliotheek-, Kennis- en Informatiesector. Niettemin staat in de statuten van de huidige NVB een toch nog redelijk overzichtelijk lijstje van functionarissen die tot de doelgroep worden gerekend: *bibliothecarissen, documentalisten, informatiespecialisten, kennismanagers, literatuuronderzoekers, mediathecarissen en vakreferenten.* Anders dan het neutrale 'beroepsbeoefenaren' doet vermoeden, lijkt dit toch een tamelijk selecte groep hogere, beter betaalde functies te zijn. Magazijnmedewerkers, balieen uitleenmedewerkers en (zelfs?) catalografen worden niet genoemd.
Terwijl er, voor zover ik weet, geen Nederlandse publicaties bestaan over de verschillende functies in bibliotheken, zijn de laatste jaren in de Verenigde Staten verschillende boeken over dat onderwerp verschenen, met name vanuit de invalshoek van carrièremogelijkheden na het behalen van een masterdegree in Library and Information Science: MA LIS of daarmee vergelijkbare graad.[4]
Duidelijk komt in deze publicaties naar voren dat de inhoud van de besproken functies in hoge mate bepaald wordt door de *context*: betreft het een functie in een zelfstandige bibliotheek, of een functie *outside the library*, bijvoorbeeld in een bibliotheek- of informatieafdeling van een bedrijf? Is het een kleine organisatie, misschien zelfs een éénpitsbibliotheekje, of betreft het een grote bibliotheek of informatieafdeling, met gespecialiseerde functies daarbinnen? En vervolgens: betreft het een functie in een wetenschappelijke bibliotheek, een openbare bibliotheek, een speciale bibliotheek of anderszins?[5]
Ook binnen eenzelfde context bestaan verschillen tussen functies: betreft het een *frontoffice* of een *backoffice* functie, een lagere of een hogere, eventueel leidinggevende functie? In deze Angelsaksische literatuur worden met de *professionals* met name

Informatiecentrum van de UB Leiden

Bibliotheekopleidingen

land	undergraduate	(post-)graduate	verhouding
Nederland	9	3	0,33
Verenigde Staten	47	182	3,87
Verenigd Koninkrijk	15	54	3,60
Frankrijk	20	78	3,90
Duitsland	19	33	1,74
Denemarken	2	3	1,50
België	10	8	0,80

Bron: Schniederjürgen (2007)

Verhouding undergraduate <=> (post-)graduate bibliotheekopleidingen

de hogere en leidinggevende functionarissen bedoeld – in het algemeen de functies waarvoor een MA LIS vereist wordt. Voor zover ook de lagere functies aan de orde komen, spreekt men van *para professionals*.

Passend opleidingsaanbod

Vanuit mijn eigen ervaring in een wetenschappelijke bibliotheekomgeving, lijkt aanpassing van het opleidingsaanbod in Nederland op verschillende manieren gewenst.[6] Wat ik het meeste mis, zijn opleidingen en trainingen voor ambitieuze, veelbelovende medewerkers. Niet zozeer gespecialiseerde cursussen, maar opleidingen ter ontwikkeling van de eigen leiderschapskwaliteiten en visieontwikkeling, zowel in de vorm van kortdurende cursussen als in de vorm van bredere opleidingen in deeltijd, afgerond met een master-diploma.

Beroepsopleiding tot informatiespecialist op undergraduate niveau

Zelfs nu het aantal *undergraduate* opleidingen, IDM- en soortgelijke opleidingen aan hogescholen, recent gereduceerd is tot slechts vijf, blijkt het moeilijk voldoende schoolverlaters te interesseren. Het loslaten, of wegmoffelen, van de term 'bibliotheek' in de beschrijvingen van het opleidingsprofiel heeft daar niets aan kunnen veranderen. Dat is mijns inziens niet zozeer het gevolg van een onvoldoende sexy imago van de bibliotheek, maar hangt samen met het feit dat het beeld dat een 18-jarige van het bibliotheekvak heeft, in het gunstigste geval wordt bepaald door kinderboeken, voorleesmiddagen en schoolwerkstukken.

Het bibliotheek- en informatievak, als dienstverlening in het centrum van internet en de digitale wereld, is nog erg abstract voor jongeren die nog niet zelf in het kader van een inhoudelijk interessante studie of beroep het belang van informatie hebben ervaren. De tegenwoordig zeldzame jongere die na zijn eindexamen zo graag in een bibliotheek wil werken 'omdat hij zoveel van boeken en van lezen houdt', beschikt niet per definitie over de competenties waar de bibliotheekwereld op zit te wachten. Ook het BA-diploma is kennelijk niet voldoende om de opleiding aantrekkelijk te maken.

De IDM is zich in de loop der jaren steeds meer gaan richten op de functie van informatiespecialist, niet in bibliotheken, maar juist *outside the library*, in kennisintensieve organisaties waar een optimale beschikbaarheid van informatie van cruciaal, vaak commercieel, belang is. De vraag naar afgestudeerde IDM'ers is – getuige het aantal vacatures bijvoorbeeld op de discussielijst NedBib-L – behoorlijk groot. Het ontbreekt deze groep dus niet aan perspectief op de arbeidsmarkt. Het is de vraag in hoeverre een gebrek aan afgestudeerde IDM'ers een probleem is. Een goed alternatief zou kunnen zijn dat organisaties een aantal eigen medewerkers, met reeds de nodige inhoudelijke (bedrijfs-)kennis, laat bijscholen op informatiegebied. Kortdurende cursussen die hiervoor geschikt zijn, worden ook nu al door verschillende commerciële aanbieders aangeboden.

(Post)graduate opleiding in het bibliotheek- en informatievak

Volgens mij zijn informatieprofessionals van nu opmerkelijk vaak in het vak 'terechtgekomen'. Bijvoorbeeld door een min of meer toevallig (bij)baantje in de bibliotheek, ná of tijdens een studie die hen als schoolverlater interessant leek, of als vervanging van de militaire dienstplicht. Maar níet omdat de bibliotheekacademie hen na het verlaten van de middelbare school zo'n interessante voorzetting van hun opleiding leek.

In de afgelopen decennia bestond voor degenen die zich in de bibliotheek in hun element bleken te voelen en die reeds een

Werkstudent op cursus

In een grote universiteitsbibliotheek is het om uiteenlopende redenen aantrekkelijk studenten aan te trekken als tijdelijke medewerkers: niet alleen zijn zij relatief goedkope werknemers, maar ook spreken zij, bijvoorbeeld als baliemedewerkers, de taal van een belangrijke deel van het publiek en kunnen zij een brugfunctie vervullen in kennis over (de behoeftes van) de klant. En: in een universiteit waar veel onderwijs wordt gegeven in bijzondere talen, zoals aan de Universiteit Leiden, en waar dus ook boeken in al die verschillende talen en schriftsoorten gecatalogiseerd moeten worden, werkt het ook uitstekend om gevorderde studenten in die talen aan te stellen om dat deel van het catalogiseerwerk te doen, waarvoor die specifieke kennis vereist is. In dit soort gevallen, maar ook in andere situaties waar al of niet tijdelijk nieuwe medewerkers aan de slag gaan, is een complete bibliotheekopleiding niet relevant, maar is het wel het nuttig iemand naar een korte cursus te kunnen sturen, waar men leert uitlenen met het in de desbetreffende bibliotheek gebruikte bibliotheeksysteem, of waar men een aantal basisprincipes van catalogiseren krijgt aangereikt.

vooropleiding op een bepaald vakgebied bezaten, de mogelijkheid een *(post-)graduate* opleiding te volgen aan de Universiteit van Amsterdam.[7] Van 1967 tot 1987 was daar de postdoctorale Opleiding tot Wetenschappelijk Bibliothecaris (OWB), vanaf 1987 omgezet in de Opleiding Documentaire Informatiekunde (ODI), een tweedefaseopleiding afgesloten met een doctoraalexamen. De opvolger daarvan, de doctoraalopleiding Boek- en Informatiewetenschap startte in 1992 en werd in 1996 omgedoopt in Documentaire Informatiewetenschap, conform de inmiddels ingevoerde tweefasestructuur met zowel een bachelor- als een masterprogramma. Vanaf 2009 heet deze opleiding Culturele Informatiewetenschap, waarmee – althans in de naam – alle verwijzing naar bibliotheek en documentatie is verdwenen.

Toch lijkt de behoefte aan een opleiding op *graduate* niveau voor mensen die reeds in bibliotheken werkzaam zijn, nog steeds aanwezig. Maar waar in die behoefte in andere landen adequaat wordt voorzien, ligt in Nederland (en sinds kort ook België) dit terrein sinds kort vrijwel geheel braak. Niet alleen vanuit persoonlijke carrièreoverwegingen, ook vanuit werkgeversperspectief, zowel in de wetenschappelijke als in de openbare bibliotheekwereld, wordt gezocht naar nieuwe opleidingsmogelijkheden; dit mede tegen de achtergrond van de verwachte behoefte aan nieuwe leiders in het vak.

Substantieel pakket aan kortdurende cursussen en trainingen gericht op startende of reeds in de bibliotheek werkzame medewerkers

Naast de behoefte aan opleidingen binnen het reguliere onderwijsstelsel gericht op het bibliotheek- en informatievak, zowel op *undergraduate* als op *(post)graduate* niveau, bestaat er een brede, veelsoortige behoefte aan kortdurende trainingen en cursussen voor bibliotheekmedewerkers. De op 1 janari 2009 gestarte samenwerking van GO opleidingen met de KBenP Academy, als werkmaatschappij binnen dit laatste bedrijf, is zonder meer een van de mogelijke leveranciers daarvan.

Voor medewerkers die méér ambitie en mogelijkheden lijken te hebben, de potentiële leiders van de toekomst, is behoefte aan trainingsprogramma's die breder zijn dan alleen gericht op het vak, bijvoorbeeld een traject, waarin persoonlijke kwaliteiten, mogelijkheden en voorkeuren in kaart worden gebracht, waar leiderschapsstijlen worden verkend en ontwikkeld en waar huidige leiders in de gelegenheid gesteld worden hun (vak)kennis en ervaring over te dragen. Zowel bij de Koninklijke Bibliotheek en in UKB-verband als ook in de openbare bibliotheekwereld worden de mogelijkheden van het organiseren van een dergelijk programma voor *young potentials* verkend.

Functie en context

De vraag of bibliotheken vooral zitten te springen om medewerkers met een vakgerichte beroepsopleiding op *undergraduate* niveau (mbo of hbo), of om mensen met een afgeronde academische opleiding op het gebied van bibliotheek- en informatiewetenschap, of om personen die na het volgen van een paar gerichte cursussen aan de slag kunnen, kan niet zomaar beantwoord worden. Van doorslaggevend belang is eerst vast te stellen om wat voor soort functie het gaat, in welke context.

Ik ben ervan overtuigd dat bibliotheken er goed aan doen vooral te zoeken naar personen met de juiste competenties,[8] ongeacht hun vooropleiding, die, wanneer gebleken is dat zij zich in de snel veranderende wereld van bibliotheek en informatie thuis voelen, zorgvuldig begeleid moeten worden in hun verdere loopbaan en persoonlijke ontwikkeling. Daarbij is de beschikbaarheid van een adequaat aanbod aan opleidingen en cursussen onontbeerlijk. In het huidige aanbod ontbreekt het mijns inziens vooral aan tijd- en plaatsonafhankelijk te volgen e-cursusmodulen, aan kortdurende trainingsprogramma's gericht op toekomstige leiders in het vak, en aan een *(post)graduate* opleiding, afgerond met een MA LIS-graad, onder andere voor geïnteresseerden in een hogere functie in het bibliotheek- en informatievak, waar een brede theoretische kennis van het bibliotheek- en informatievak verkregen wordt, ruimte is voor onderzoek, strategie- en visieontwikkeling, en mogelijk ook voor meer praktijkgerichte onderdelen, zoals verandermanagement en bedrijfskunde. <

Begeleidend redacteur:
Ans ter Woerds

'Het terrein voor een opleiding op graduate niveau ligt vrijwel geheel braak'

Noten

1] Schniederjürgen, A., *World guide to library, archive and information science education.* IFLA publications, 128-129. München: K.G. Saur, 2007. Sinds 2008 tevens verkrijgbaar als e-book.

2] Om deze reden vallen de mbo-opleidingen aan ROC's buiten de scope.

3] Zie: www.cilip.org.uk/qualificationschartership/bpk.

4] Bijvoorbeeld: Rachel Singer Gordon, *What's the alternative? Career Options for Librarians and Info Profs*, Medford N.J., 2008; Rebecca Watson-Boone, *A Good Match: Library Career Opportunities for Graduates of Liberal Arts Colleges*, Chicago, 2007; Priscilla K. Shontz & Richard A. Murray, *A day in the life: Career Options in Library and Informations* Science, Westport, Conn., 2007; Linda P. Carvell, *Career Opportunities in Library and Information Science*, New York 2005; Laura Townsend Kane, *Straight from the Stacks – a Firsthand Guide to Careers in Library and Information Science*, Chicago 2003.

5] In de Verenigde Staten worden doorgaans ook overheidsbibliotheken en (school-)bibliotheken voor kinderen/jongeren als afzonderlijke categorieën onderscheiden. Apart vermeld worden soms ook de functies *outside the library*: Corporate and Freelance librarianship.

6] De opleidingen op mbo-niveau, zoals verzorgd door een aantal ROC's, blijven hier buiten beschouwing. Hoewel deze opleiden tot functies in vooral openbare bibliotheken, worden bezitters van dit diploma, in navolging van Angelsaksische landen waar zij worden aangeduid als *para professionals*, hier (nog) niet als informatieprofessionals beschouwd.

7] Sinds 2002 verzorgt de Universiteit Leiden, deels in samenwerking met de KB, de MA-opleiding Book & Byte, maar deze kan maar zeer ten dele beschouwd worden als bibliotheekopleiding. Zie ook: P. Schneiders, *Nederlandse bibliotheekgeschiedenis: Van librije tot virtuele bibliotheek*, Leiden 1997.

8] Om welke competenties het dan precies gaat en wat deze inhouden, is een onderwerp op zichzelf, waarop in het bestek van dit artikel niet nader ingegaan wordt.

Beelden uit het verleden, bewaard voor de toekomst

Tienduizenden filmblikken, miljoenen foto's en honderdduizenden uren audio en video liggen klaar voor digitalisering. Voor die uitdaging staat Beelden voor de Toekomst. In een tweeluik beschrijft Marcel Oosterwijk dit grootste digitaliseringsproject van audiovisuele collecties in Europa. In het eerste deel geeft hij een kijkje achter de schermen. Hoe organiseer je digitalisering en opslag op zo'n grote schaal? En welke lessen kunnen collega-erfgoedinstellingen uit dit project trekken?

Marcel Oosterwijk

Wie is...

Marcel Oosterwijk is webredacteur en vormgever van Kennisland en Beelden voor de Toekomst. Hij zit boven op informatiestromen over digitale erfgoedontsluiting, open content, open source, open innovatie en alle andere thema's van Kennisland (www.kennisland.nl). Uit deze oceaan van artikelen, scoops en rapporten haalt hij het materiaal dat interessant is voor websitebezoekers en nieuwsbrieflezers.

Elk item in de collecties, afkomstig van de zes deelnemende (archief)instellingen, maakt grofweg dezelfde stappen door op weg naar duurzame digitale opslag en gebruik. Na het selectieproces wordt het materiaal vaak eerst gerestaureerd en vervolgens geconserveerd. Daarna wordt het materiaal omgezet naar een digitaal formaat voor archivering en duurzaam opgeslagen. De volgende stap is het omzetten van het digitale bronbestand naar een formaat dat geschikt is voor specifiek gebruik (transcodering). Tijdens het hele proces worden de metadata aangevuld of geconverteerd en opgeslagen in een centrale database. Om het materiaal beschikbaar te maken, worden eerst afspraken gemaakt met rechthebbenden.

De invulling van deze stappen varieert per archief, collectie en object. Zo worden belangrijke werken uit de Nederlandse filmgeschiedenis stuk voor stuk onder handen genomen. Neem de film *Twice a Woman* van regisseur George Sluizer, gebaseerd op de roman *Twee Vrouwen* van Harry Mulisch. Het Filmmuseum heeft twintig kopieën van de film, die alle in meer of mindere staat van verval zijn. Gelukkig beschikt het museum ook over twee originele negatieven. In 2008 is de film zeer hoogwaardig gerestaureerd. Guy Edmonds, restaurator bij het Filmmuseum: 'Acetaatfilm verkleurt nu eenmaal na verloop van tijd; alleen de kleur rood blijft over. Door de originele negatieven digitaal te restaureren, kregen we de goede kleuren weer naar boven. Bovendien konden we meteen krassen en stofdeeltjes verwijderen, iets wat met fotochemische restauratie veel moeilijker zou zijn geweest.'[1]

Mensenwerk

Het encoderen van tienduizenden digibetabanden (de digitale versie van de professionele standaard Betacam) is weer een

'We dwingen onszelf in het bestek alles uit te schrijven'

Foto: Harry Verwayen

Foto's die zijn aangetast door het azijnsyndroom. Hierbij is de gelatinelaag met beeld niet gekrompen, maar de acetaatdrager eronder wel. Met als resultaat 'tunnelingen', ofwel rimpelingen.

heel ander proces waar Beeld en Geluid nu middenin staat. Hans Westerhof, manager sector Collecties bij Beeld en Geluid en programmadirecteur Beelden voor de Toekomst: 'Elke doos moet open, om te kijken of er wel een barcode op de band staat die de machines kunnen uitlezen. Daarnaast hebben we tijdcodes nodig. Van verschillende fragmenten worden hoge resolutiebestanden ge-

Nederlandse audiovisuele erfgoed ontsluiten

Beelden voor de Toekomst is het grootste digitaliseringsproject van audiovisuele collecties in Europa. Zes instellingen, waaronder drie grote archieven, werken samen om een belangrijk deel van het Nederlandse audiovisuele erfgoed te redden en te ontsluiten. Het doel is om zoveel mogelijk materiaal op een betekenisvolle manier beschikbaar te maken voor het onderwijs, het algemene publiek en de creatieve industrie. Het project is gestart in juli 2007 en duurt nog tot 2014. In die jaren zullen circa 140.000 uur video, 22.000 uur film, 124.000 uur audio en 3 miljoen foto's worden gerestaureerd, gedigitaliseerd en ontsloten.

Op initiatief van het ministerie van OCW is hiervoor een consortium opgericht. Hierin hebben Stichting Nederlands Filmmuseum, Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid, Nationaal Archief, Centrale Discotheek Rotterdam, Vereniging van Openbare Bibliotheken en Stichting Nederland Kennisland zitting. Het project is gefinancierd vanuit het Fonds Economische Structuurverwerking met een subsidie van 154 miljoen euro. De totale kosten bedragen 173 miljoen euro. Dit betekent dat de partners verantwoordelijk zijn voor de succesvolle exploitatie van het materiaal.

Dit artikel maakt onderdeel uit van een tweeluik over Beelden voor de Toekomst. In het eerste deel ligt de nadruk op het proces achter de schermen. Hoe organiseer je digitalisering en opslag op zo' n grote schaal? Wat komt er kijken bij het hoogwaardig restaureren van een film? Zijn er lessen te trekken voor andere erfgoedinstellingen? In het volgende artikel komen onderzoek en te ontwikkelen diensten aan bod.

Foto: Beeld en Geluid

Depot VHS-banden van Beeld en Geluid

Begrippen

Dublin Core Werkinstrument dat wordt gebruikt om metadata toe te voegen aan een webpagina. De vijftien elementen zijn: titel, maker, onderwerp, beschrijving, uitgever, medewerker, datum, type, formaat, identifier, bron, taal, relatie, coverage en rechten.

FRBR-metadatamodel FRBR, ofwel Functional Requirements for Bibliographical Records, is in 1998 ontwikkeld door de IFLA. Het is de voornaamste inspiratiebron voor het iMMix metadatamodel. De grondgedachte van dit model – de samenhang tussen de vierdeling werk, expressie, manifestatie en exemplaar – kon goed worden vertaald naar de gewenste ordening van metadata in het audiovisuele domein.

Wow and flutter Fouten in de opname of weergave van een roterende geluidsdrager, zoals een grammofoonplaat, magneetband of compactcassette, die worden veroorzaakt door variaties in de draaisnelheid.

Dataminingtechnologie Verzamelnaam van technieken die tekst, beeld en geluid analyseren en er geautomatiseerd gegevens uit destilleren.

maakt. Ze worden na controle door documentalisten beschreven, zodat ze – voorzien van volledige metadata – in het digitaal archief (de *tape library*) duurzaam kunnen worden opgeslagen.'
Bij het Nationaal Archief staat honderd strekkende kilometer archiefmateriaal opgeslagen in dozen. Daaronder bevinden zich landkaarten, tekeningen en 1,2 miljoen foto's die het Nederland van de twintigste eeuw in beeld brengen. Liesbeth Keijser, projectleider conservering en digitalisering, geeft een voorbeeld van de dagelijkse werkzaamheden in het restauratieatelier: 'In dit historische album heeft de fotograaf de foto's met plakband vastgeplakt. Dat moet er dus zorgvuldig vanaf worden gepeuterd voordat er gedigitaliseerd kan worden. Foto voor foto... Andere foto's zijn aangetast door het azijnsyndroom waarbij de gelatinelaag met beeld niet is gekrompen, maar de acetaatdrager eronder wel, waardoor "tunnelingen" (rimpelingen) zijn ontstaan.'
In het project is gekozen voor verschillende internationaal vastgelegde standaarden voor digitalisering, opslag en metadatering. Binnen Beelden voor de Toekomst worden de meest geavanceerde apparaten gebruikt, zoals tape robots, aanvezelstraten[2] en hyper spectral imagers (soort röntgenscanners). Een groot deel van het digitaliseringproces is geautomatiseerd, maar sommige stappen leunen nog op mensenwerk. Bijvoorbeeld het handmatig invoeren van bestandsnamen en dragernummers voor het digitaliseringsproces. In de nabije toekomst zal ook dit waar mogelijk door machines worden overgenomen, zodat de kans op menselijke fouten geminimaliseerd wordt. Niet onverstandig, omdat het digitaal archief van Beeld en Geluid alleen al dankzij Beelden voor de Toekomst met een petabyte (1 miljoen gigabyte) per jaar zal groeien.

Naar één catalogus

Zoals bij elke collectiebeherende instelling vormt de catalogus de ruggengraat van de collectie. Zonder catalogus vind je het materiaal niet terug, kun je er niks mee. Binnen Beelden voor de Toekomst wordt een groot deel van het materiaal ondergebracht in iMMix, de digitale multimediacatalogus die de afgelopen jaren door Beeld en Geluid is ontwikkeld.[3] Beeld en Geluid staat voor de complexe klus om 150 oude databases te converteren naar die ene flexibele database.
Hoe ingewikkeld dat is, beschrijft Hans Westerhof: 'We kunnen niet meer terug naar de Excel-sheets en Word-documenten van weleer, dan gaat het door de omvang van Beelden voor de Toekomst verschrikkelijk mis. Om over handgeschreven cataloguskaartjes of microfiches maar te zwijgen. Er bestaan wel internationale standaarden voor metadata, zoals Dublin Core, maar die bestaan slechts uit vijftien metadatavelden. Het metadatamodel dat wij gebruiken is gebaseerd op het meer fijnmazige en hiërarchische FRBR-model en kent een veelvoud aan velden. Ik denk dat we nog wel twee jaar met de conversies naar iMMix bezig zijn. Maar bij elke database die we omgezet hebben, gaat de vlag uit!'

Aanbesteden: een vak apart

Conservering en digitalisering wordt Europees aanbesteed als de opdracht een omvang heeft van meer dan 211.000 euro. Aanbesteden is een vak apart: een duur en ingewikkeld proces dat boven-

'Bij elke omgezette database gaat de vlag uit'

dien veel tijd in beslag neemt. Hans Westerhof: 'Het is een beetje op eieren lopen. Je moet alles van tevoren uitvoerig uitdenken, want als je het niet goed in je bestek hebt opgeschreven, wordt het altijd meerwerk. Kwaliteitscriteria moet je heel goed vastleggen, want daar kun je bijna niet op terugkomen. Een gunning gaat op basis van prijs- en kwaliteitscriteria die je van tevoren aan alle partijen kenbaar maakt. Neem bijvoorbeeld de geluidsbanden op perfo-acetaat bij films. Als je die overschrijft naar een nieuwe drager, heb je altijd kwaliteitsverlies. Maar hoeveel is acceptabel? Wij hebben daarom samples getest met digitale meters om te kijken hoeveel "wow and flutter" er optreedt. Zo hebben we bijvoorbeeld bepaald dat er maximaal 6 decibel "vervuiling" mag optreden tussen de master en de kopie. Of dat bij video een afwijking van bijvoorbeeld 2 pixels per frame op zoveel frames per programma acceptabel is. Dat soort details zet je in het bestek.'

'We hebben besloten om de "hoofdpijn naar voren te halen", door onszelf te dwingen in het bestek alles uit te schrijven, zodat we daarna alleen nog maar op prijs hoeven te selecteren. Het is ook nuttig om zo nauwkeurig aan te besteden, omdat het je dwingt je eigen materiaal goed te kennen en alles uitvoerig te doordenken. Aanbiedende partijen steken ook heel veel tijd in het schrijven van offertes; dat kan wel maanden duren. Daar krijgen ze geen vergoeding voor, dus hangt er veel vanaf. Je krijgt dan ook offertes op het scherp van de snede. Alles wat na de gunning van de aanbesteding toch nog veranderd moet worden, is meerwerk. Dat is heel begrijpelijk, want door het systeem van aanbestedingen dwingen we ze tot het indienen van offertes tegen het scherpst mogelijke tarief.'

Auteursrechten regelen

De vraagstukken rondom auteursrecht verschillen nogal per instelling. Zo heeft het Nationaal Archief te maken met veel afzonderlijke rechthebbenden met ieder slechts een paar foto's in de collectie. Daar tegenover staat dat van een paar grote collecties de rechten bij het Nationaal Archief zelf liggen, zoals de collectie van de Arbeidsinspectie. Het Filmmuseum heeft juist te maken met veel verschillende rechthebbenden per productie. En Beeld en Geluid heeft vooral te maken met omroepen en afzonderlijke producenten. Zij zijn momenteel grootschalig rechten aan het administreren. Programmadirecteur Beelden voor de Toekomst Hans Westerhof: 'Auteursrechten regelen is een tijdrovend proces. Het duurt lang om op stoom te komen, maar als de vaart er eenmaal in zit, dan gaat het goed. Bij Beeld en Geluid zijn ongeveer tien mensen bezig met auteursrecht. Ordners vol papierwerk, faxen, bellen: het is veel werk, maar het is toch zonde om mooi materiaal achter gesloten deuren te laten?'

Opgedane kennis delen

Waar mogelijk werken de partners samen, zoals bij het realiseren van een distributieinfrastructuur. Hans Westerhof: 'Wij denken dat ook kleinere archieven gebruik kunnen maken van iMMix om hun digitale archivering en uitlevering te regelen. Het is voor hen zeer lastig om zelf oplossingen te ontwikkelen en te implementeren. Bij Beeld en Geluid bouwt een groep softwareontwikkelaars al enige jaren aan de complexe informatiesystemen. Het zou mooi zijn als ook andere archieven daarvan kunnen profiteren.'

Tot slot is er binnen Beelden voor de Toekomst veel aandacht voor het delen van kennis. Technieken voor efficiënte digitalisering, audio- en video-datamining en kennis over gebruik van webstandaarden voor het realiseren van semantische interoperabiliteit[4] komen beschikbaar voor alle geïnteresseerden. Op deze manier profiteert de hele erfgoedsector van de opgedane ervaring binnen Beelden voor de Toekomst. Het openbare projectblog research.imagesforthefuture.org biedt een overzicht van onderzoeksresultaten en beschrijvingen van projecten.

In het volgende deel van dit tweeluik over Beelden van de toekomst komen onderzoek en te ontwikkelen diensten aan bod. <

Met dank aan Lieke Heijmans (Kennisland), Geert Wissink (Kennisland) en Johan Oomen (Beeld en Geluid)

Begeleidend redacteur:
Jeroen Tegelaar

'Beelden voor de Toekomst is het grootste digitaliseringsproject van audiovisuele collecties in Europa'

Noten

1] Bron: interview op www.filmmuseum.nl/tweevrouwen.

2] Archiefmateriaal dat door schimmel is aangetast, repareert het restauratieatelier van het Nationaal Archief op een aanvezelstraat. Tijdens dit proces voegt de aanvezeleenheid kunstmatig nieuwe vezels aan het papier toe, zodat gaten worden aangevuld. Zie ook: tinyurl.com/7jvmst.

3] Zie ook J.F. Oomen en T. Kouwenhoven. 'Bladeren in Beeld en Geluid'. In: *InformatieProfessional*, april 2006.

4] Hier speelt het CATCH-programma een voorname rol. Zie informatieprofessional.googlepages.com/choice en informatieprofessional.googlepages.com/munch.

Links

> www.beeldenvoordetoekomst.nl
> www.filmmuseum.nl/tweevrouwen
> www.beeldenvoordetoekomst.nl/nl/418/Nationaal_Archief_Atelier
> www.beeldengeluid.nl
> www.filmmuseum.nl
> www.debibliotheken.nl
> www.kennisland.nl
> www.muziekweb.nl
> www.flickr.com/photos/nationaalarchief
> www.beeldenvoordetoekomst.nl/nl/482/Innovatiemanager_over_Europese_projecten

26_trixBakker 18-01-2009 14:07 Pagina 26

Ruimere mogelijkheden voor publicatie

Er komt eindelijk schot in de Open Access-beweging in de wetenschappelijke wereld. SURF heeft 2009 uitgeroepen tot Open Access Jaar. De Vrije Universiteit heeft hierop vooruitlopend op 28 november 2008 een minisymposium georganiseerd om Open Access op bestuurlijk niveau nadrukkelijk onder de aandacht te brengen.[1] Trix Bakker geeft in het licht van het auteursrecht een update van de alternatieven voor wetenschappers om hun artikelen Open Access te publiceren.

Trix Bakker

Wie is...

Trix Bakker is informatiespecialist bij de universiteitsbibliotheek van de Vrije Universiteit Amsterdam.

'Auteurs zijn geneigd de veilige weg te bewandelen'

In de jaren negentig ontstond een soort 'revolte' tegen het proces van wetenschappelijke communicatie middels tijdschriften, terwijl wetenschappelijke tijdschriften al eeuwen hét communicatiemiddel bij uitstek waren. Elk jaar was er wel een aantal conferenties over de 'serials crisis' die druk bezocht werden door bibliothecarissen, wetenschappers/auteurs en in mindere mate door uitgevers.[2] De belangrijkste redenen voor deze onvrede waren 1) dat het publicatieproces zo traag was dat bij het verschijnen van een artikel dit al (lang) verouderd was en 2) dat de abonnementsprijzen enorm stegen, zo'n 11-12 procent per jaar. Tussen 1986 en 2000 steeg de prijs van een wetenschappelijk tijdschrift gemiddeld met 226 procent. Dit was ook de tijd van fusies tussen grote uitgevers en overnames. De schaalvoordelen hiervan kwamen niet ten goede aan de consument, maar leidden integendeel tot prijsstijgingen.

In die tijd kwam internet op als hét medium voor het verspreiden en delen van wetenschappelijke kennis. Uitgevers zagen hun kans schoon en gingen hun tijdschriften ook via internet aanbieden. Eerst als parallelle uitgaven van de geprinte versie en later ook als 'digital born'. Dit versterkte echter de onvrede, want op internet kwam je als wetenschapper via bibliografische bestanden en catalogi veel meer relevante publicaties dan voorheen op het spoor, maar je had slechts toegang tot een fractie van het aanbod aangezien bibliotheken met hun niet meestijgende – of zelfs afnemende – budgetten steeds minder abonnementen konden aangaan en 'pay-per-view' geen optie was (soms 20-25 dollar per artikel). Dit betekende ook dat wetenschappers wereldwijd niet optimaal elkaars (be)vindingen konden delen – de toegang tot de online tijdschriften was beperkt tot de 'eigen' abonnementen en gebruikerskring – en dit werd meer en meer een belemmerende factor voor de ontwikkelingen in de wetenschappen. Het kon/kan zelfs voorkomen dat publicaties van 'eigen' medewerkers niet toegankelijk waren/zijn, omdat het abonnement moest worden opgezegd uit financiële nood.

Open Access beweging

Door de nieuwe technische mogelijkheden van internet ontstond de Open Access-beweging. Het grote succes van de eerste gratis online wetenschapsarchieven, zoals arXiv (1991) – een digitaal

26_trixBakker 18-01-2009 14:07 Pagina 27

archief voor preprints in de natuurwetenschappen en later ook in andere exacte wetenschappen –, stimuleerde verdere ontwikkelingen. Niet alleen wetenschappers, maar ook de wetenschappelijke bibliotheken zochten naar een oplossing voor de voortdurende onvrede omtrent de wetenschappelijke communicatie. In 1997 richtte een aantal grote wetenschappelijke bibliotheken in de Verenigde Staten SPARC (Scholarly Publishing & Academic Resources Coalition) op die zich ten doel stelde de concurrentie op het gebied van wetenschappelijk uitgeven te versterken. SPARC heeft zich intussen ontplooid als een katalysator en een forse steun voor de Open Access-beweging. Sinds enkele jaren is er ook een Europese tak, SPARC Europe (een alliantie van universiteitsbibliotheken, bibliotheekorganisaties en onderzoeksinstellingen uit veertien Europese landen).

In 2000 ontstonden de eerste 'echte' Open Access-uitgevers, zoals PLoS (Public Library of Science), een non-profit organisatie. PLoS werd opgericht door een aantal wetenschappers die zich niet langer konden verenigen met de traditionele gang van uitgeven omdat dit meerdere barrières opwierp, zoals de reeds genoemde prijsbarrières (onbetaalbare tijdschriftabonnementen of hoge licentiekosten en pay-per-view kosten) en toegangsbarrières (copyrightbepalingen en licentievoorwaarden). Deelname uit Nederland is beperkt: vier universiteiten zijn institutioneel lid en zes Nederlandse wetenschappers persoonlijk lid. PLoS bepleitte van begin af aan 'free availability and unrestricted use'.

Zolang de wetenschappelijke publicaties nog op papier werden uitgegeven, was het heel gebruikelijk het auteursrecht af te staan aan de uitgever. De auteur zag dit vaak als dé manier om zijn/haar artikel gepubliceerd te krijgen. De uitgevers stonden garant voor de kwaliteit (peer review en impact) en distributie. Nu de communicatiemogelijkheden dankzij internet enorm verbeterd zijn, wordt er met name getwijfeld aan de meerwaarde van distributie door de uitgevers. De uitgevers blijken eerder een belemmerende factor in de communicatieketen door de barrières die ze opwerpen. De afgelopen jaren is men zich steeds meer bewust geworden van deze problematiek en zijn er initiatieven – zoals de *Berlin Declaration on Open Access to Knowledge in the Sciences and Humanities*, ondertekend door alle Nederlandse universiteiten –

'Elke universiteitsbibliotheek gaat een auteursrechten-informatiebank inrichten'

26_trixBakker 18-01-2009 14:07 Pagina 28

****

****

‘2009 is door SURF uitgeroepen tot Open Access Jaar’

gestart om Open Access te promoten. In Nederland is met name SURF actief op dit gebied en heeft ertoe bijgedragen dat Nederland een vooraanstaande plaats inneemt bij de ontwikkeling van onderzoeksrepositories.

In 2003 nam SURFfoundation de coördinatie van het programma Digital Academic Repositories (DARE) voor haar rekening. Dit resulteerde in DAREnet dat vanaf april 2008 is opgenomen als deelverzameling in de wetenschapsportal NARCIS die door de KNAW wordt ontwikkeld om de zichtbaarheid en vindbaarheid van Nederlands wetenschappelijk onderzoek te vergroten. De infrastructuur is dus op orde, maar uit de praktijk blijkt dat het vrijwillig deponeren van wetenschappelijke publicaties in de digitale archieven nog betrekkelijk gering is. Voor proefschriften is het deponeren bij alle universiteiten verplicht gesteld, maar voor andere publicaties is er nog geen beleid vastgesteld. Als belangrijkste bezwaar tegen opname van publicaties in een digitaal archief wordt auteursrecht opgevoerd, omdat uitgevers dit niet zouden toestaan. Uit het navolgende zal blijken dat op het gebied van auteursrecht veel veranderd is. Wat zijn nu de mogelijkheden voor auteurs van wetenschappelijke tijdschriften?

Als auteur bijdragen aan Open Access

Het auteursrecht wordt door veel wetenschappers opgevoerd als obstakel om hun publicaties ‘open access’ te publiceren. Auteurs zijn in hun relatie met uitgevers geneigd de ‘veilige weg’ te bewandelen, dat wil zeggen hun auteursrecht over te dragen zonder zelfs maar de inhoud van het contract te lezen omdat:

> ze ervan uitgaan dat je moet tekenen om te mogen publiceren in dat tijdschrift,
> ze het publicatieproces niet willen vertragen,
> ze geen idee hebben wat de gevolgen zijn als ze niet tekenen,
> ze geen idee hebben wat de alternatieven zijn.[3]

Bijna geen enkele onderzoeker realiseert zich dat na het volledig overdragen van zijn/haar auteursrechten het niet is toegestaan zijn/haar publicatie in het onderwijs te gebruiken.[4]

Publiceren in een traditioneel tijdschrift

Uitgeverscontract of -licentie

Traditionele uitgevers hebben meestal een standaardovereenkomst voor het publiceren van een artikel, maar een auteur is niet verplicht deze zomaar te tekenen. SURF en JISC (Joint Information Systems Committee) hebben een copyright toolbox ontwikkeld. Met behulp van deze toolbox kan een auteur of een uitgever/instelling eenvoudig een nieuwe uitgeversovereenkomst samenstellen. Een onderdeel van de toolbox (‘Sample Wording’) biedt de auteur voorbeeldpassages die hij/zij in zijn/haar contract kan opnemen om bepaalde rechten te behouden, zoals het recht om een artikel te hergebruiken in een boek, om het te gebruiken voor lesdoeleinden of om het te laten opnemen in een digitaal archief.

Wat staat de auteur te doen als hij/zij al een contract met een uitgever getekend heeft, ofwel het auteursrecht heeft overgedragen en toch zijn/haar publicatie wil deponeren in een digitaal archief zodat deze vrij toegankelijk is? Daarvoor is de actueel gehouden website www.sherpa.ac.uk/romeo/ voorhanden. Hier vindt de auteur de belangrijkste auteursrechtelijke bepalingen van 472 uitgevers en hun tijdschriften, in het bijzonder welk beleid uitgevers hanteren ten aanzien van ‘self-archiving’ (deponeren van peer-reviewed artikelen in digitale archieven). Sommige uitgevers houden er voor verschillende tijdschriften zelfs een verschillend beleid op na. In geval van oudere publicaties – vóór 1997 – is het toegestaan om deze in de repository te deponeren.[5]

Licentie tot Publiceren

Het merendeel van de uitgevers houden het abonnementenmodel aan, zodat de artikelen alleen voor de abonnementhouders beschikbaar zijn, in print en/of online. Wat moet je als auteur doen om je artikel voor iedereen toegankelijk te publiceren? Hiertoe hebben SURFfoundation en JISC een modelovereenkomst ontwikkeld waarmee de auteur het publiceren van een artikel met een uitgever goed kan regelen. Deze overeenkomst is een juridisch verantwoorde licentie, de Licentie tot Publiceren. Deze licentie helpt de onderzoeker het publiceren van een artikel met een uitgever goed te regelen en beoogt een balans tussen enerzijds de rechten van de auteur en anderzijds de belangen van de uitgever. De licentie is in vier talen (Nederlands, Engels, Frans en Spaans) beschikbaar en kan ook gebruikt worden voor publicaties met meerdere auteurs. Wat regelt de licentie?

> De auteur geeft de uitgever toestemming tot commerciële activiteiten met de publicatie.
> Het auteursrecht van de publicatie blijft bij de auteur.
> De auteur behoudt het recht om de publicatie, in de vorm waarin de uitgever het publiceert, te verveelvoudigen, te hergebruiken en te publiceren in het digitaal archief van de instelling waar de auteur werkt.
> Op verzoek van de uitgever kan deze openbare toegankelijkheid met maximaal zes maanden worden uitgesteld.

26_trixBakker 18-01-2009 14:07 Pagina 29

Publiceren in een OA-tijdschrift

Iedereen heeft via internet gratis toegang tot wetenschappelijke OA-tijdschriften. Voor het geval er 'article-processing charges' (APCs) gevraagd worden (door minder dan 50 procent van de OA-uitgevers), worden deze kosten gedragen door de auteurs c.q. de instelling waar de auteur aan verbonden is of door de subsidiënt van het onderzoek. Deze APC's variëren per tijdschrift en/of uitgever van 500 tot 3250 dollar.[6] Deze dienen voorafgaand aan de publicatie betaald te worden; doorgaans door de instelling waaraan de auteur verbonden is of door de subsidiënt van het onderzoek. Zodra het artikel gepubliceerd is, kan het ook direct gedeponeerd worden in het digitale archief. Voorafgaand hieraan kan de auteur in een door SURF ontwikkelde Licentie tot Deponeren specificeren wat het archief met het artikel mag doen. Met de licentie regelt de auteur:

> het in bewaring geven van het artikel,
> het zonder beperking aan derden ter beschikking stellen,
> afspraken over een mogelijke embargoperiode (bij zwaarwegende redenen van derden),
> de verplichtingen van de beheerder van het digitaal archief.

Sommige uitgevers bieden de auteur de keuze om op een traditionele manier te publiceren of in Open Access (*hybride* publicatiemodel). Nadat een artikel is goedgekeurd voor opname in een tijdschrift van de uitgever, dus na het peer-review proces, biedt de uitgever de auteur de mogelijkheid zijn/haar artikel al dan niet Open Access te publiceren. Als de auteur kiest voor Open Access, moet de auteur c.q. instelling of financier vooraf de publicatiekosten betalen. Onmiddellijk na publicatie is het artikel dan voor iedereen toegankelijk. Bovendien mag de finale auteursversie (dus níet de uitgeversversie) direct na publicatie gedeponeerd worden in het digitale archief.

De *Directory of Open Access Journals* (DOAJ) biedt een overzicht van alle OA-tijdschriften per vakgebied inclusief de hybride tijdschriften (onder For Authors). Ongeveer 14 procent van alle peer-reviewed tijdschriften (ca. 25.000) is Open Access.

Creative Commons

Behalve JISC en SURF is er nog een andere speler op het gebied van copyright en Open Access: Creative Commons, een not-for-profitorganisatie die auteurs helpt om verspreiding van hun auteursrechtelijk beschermde werken zoveel mogelijk te stimuleren zonder dat inbreuk wordt gedaan op het auteursrecht. Creative Commons biedt op haar website een zestal licenties die het de auteurs mogelijk maken om hun auteursrechtelijk beschermd werk voor bepaalde vormen van hergebruik vrij te geven, zonder dat de bescherming die het auteursrecht hen biedt, wordt opgegeven. Ook sommige Open Access-uitgevers, zoals PLoS, gebruiken een modellicentie van Creative Commons voor hun publicaties.

rOAdmap voor landelijk Open Access beleid

Het komende jaar zullen de universiteiten zich buigen over een landelijk gedragen beleid en zal het al dan niet verplicht stellen tot deponeren in alle universiteiten aan de orde worden gesteld om draagvlak te creëren. Tegelijkertijd zal in de onderhandelingen van UKB (het samenwerkingsverband van de dertien Nederlandse universiteitsbibliotheken en de Koninklijke Bibliotheek) met uitgevers over licentievoorwaarden ook de mogelijkheid van opname van artikelen in een digitaal archief worden besproken. Onderzoek heeft uitgewezen dat ruim 80 procent van de wetenschappers geen problemen heeft met het opvolgen van een verplichting tot archivering van hun publicaties.[7] Ook het behoud van auteursrecht (gebruikmakend van de 'Licentie tot Publiceren') en het publiceren in Open Access-tijdschriften zal nadrukkelijker onder de aandacht worden gebracht. Elke universiteitsbibliotheek zal onder de hoede van SURF een auteursrechteninformatiebank inrichten, terwijl SURFfoundation de website 'Auteursrecht in het hoger onderwijs' verder zal ontwikkelen. <

Begeleidend redacteur:
Jos van Dijk

'Licentie tot Publiceren beoogt een balans tussen de rechten van auteur en uitgever'

Noten

1] Het verslag van het minisymposium inclusief de streaming video's van de presentaties is te vinden op: www.ubvu.vu.nl/index.cfm?objecttype=page&objectid=1840.

2] Bijvoorbeeld de jaarlijkse conferenties van UKSG (UK Serials Group), www.uksg.org/events/annualconference en die van NASIG (North American Serials Interest Group), www.nasig.org/.

3] Zie de twee minuten durende videopresentatie met uitleg dat je artikel door behoud van auteursrecht veel meer exposure/impact zal hebben, blip.tv/file/743274.

4] UKB Werkgroep Open Access, *Open Access in Nederland: de volgende stap*, UKB, September 2008, p.17. www.rug.nl/bibliotheek/_shared/pdf/OAinNederland2008.pdf.

5] Zie Mossink, Wilma (2004), *Uitgeefovereenkomsten en institutional repositories*, www.surffoundation.nl/download/Notitie%20overdracht%20auteursrecht.pdf.

6] Lijst van 'Article processing charges', www.biomedcentral.com/info/authors/apccomparison/.

7] Zie: Swan, Alma and Sheridan Brown (2005), 'Open access self-archiving: An author study', cogprints.org/4385/1/jisc2.pdf.

Lees verder op InformatieProfessional.nl
Ga voor een uitgebreide versie van dit artikel naar www.informatieprofessional.nl > Magazine.

The Art of Being Small

Ongeveer anderhalf jaar geleden kregen Margo Groenewoud en haar partner de ingeving om naar Curaçao te verhuizen. Werk zoeken is dan – heel praktisch – het eerste wat je doet. De eerste vacature die Margo onder ogen kwam was die van dolfijnentrainer, de tweede betrof de functie van Hoofd Bibliotheek bij de Universiteit van de Nederlandse Antillen (UNA). Het werd de UNA.

Margo Groenewoud

Of mijn leven het afgelopen jaar leuker of interessanter was geweest als ik toch dolfijnentrainer was geworden, durf ik te betwijfelen. In de functie van Hoofd Bibliotheek komt eigenlijk alles bij elkaar wat ik aan werkervaring heb opgebouwd tijdens en na mijn studie. De puzzelstukjes vallen in elkaar. Maar omdat dit gebeurt in een andere wereld, is ook sprake van een enorme impuls. Mijn inbreng wordt ervaren als een frisse wind en dat is heel dankbaar werken. En tegelijkertijd maakt het nederig om te ervaren hoeveel dingen op een volstrekt andere manier ook goed gaan, of beter. Voor mijn persoonlijke ontwikkeling is de stap dus zonder twijfel een heel goede geweest.

Ruime blik

Ook voor de UNA was het een enerverend jaar, waarin we regelmatig de voorpagina's van de kranten vulden. Aanleiding was de beëindiging van de samenwerking tussen de UNA en een stichting die, gelieerd aan de universiteit, een deel van het masteronderwijs verzorgde. Hoewel de relatie al jarenlang slecht was, gaf dit aanleiding tot onrust, ook omdat het onderwijs in de grootste faculteit aan het begin van het academisch jaar niet op schema kon starten. Een paar verhitte dagen volgden, inclusief stakingen en bezettingen. Pijnlijk voor alle betrokkenen, maar op een lange termijn onderdeel van een noodzakelijk proces in de ontwikkeling naar een nieuwe fase. Deel uitmaken van dat proces maakt het werk, hoe moeilijk soms, ook interessant.

En dan het werken op een klein eiland. De allereerste keer dat ik Curaçao uit de lucht zag, was het alsof mijn keel werd dichtgeknepen. Hoe kan een mens op een eiland wonen! Inmiddels weet ik beter. Juist door die omstandigheid, door de kleinschaligheid en de ligging moet je een ruime blik hebben en openstaan voor allerlei ontwikkelingen in regionaal en internationaal verband. Op de UNA is daar alle gelegenheid voor, en collega's binnen en buiten Curaçao staan daar in mijn beleving voor open. Het is 'The art of being small' waardoor mijn wereld juist enorm vergroot is.

Studie Geschiedenis

Zo'n twintig jaar geleden begon ik naast mijn studie Geschiedenis als invalkracht in allerlei filialen van de Openbare Bibliotheek in Den Haag. Eerst 'plukjes boeken' opruimen, later ook meer bibliotheektechnisch en projectmatig werk. Op de zolder van filiaal Bomenbuurt werd in die jaren de voormalige Sticusa-collectie verwerkt en ontsloten – een unieke verzameling van ongeveer alles wat verschenen is over de Nederlandse Antillen en Suriname. Boeklon knippen en etiketten plakken was misschien niet het meest uitdagende werk, maar de fantastische collectie maakte het een feest. Op dat moment had ik uiteraard geen flauw besef van het feit dat ik twintig jaar later verantwoordelijk zou worden voor een van de andere door Sticusa opgebouwde collecties, namelijk die van de voormalige Wetenschappelijke Bibliotheek op Curaçao.

Met die herinnering helder in gedachten solliciteerde ik in de zomer van 2007 bij de UNA. Toch was het niet mijn bibliotheektechnische achtergrond die mij mogelijk geschikt maakte voor de functie. Die heb ik namelijk niet of nauwelijks. Invallen bij de bibliotheek werd na mijn afstuderen in 1994 verruild voor werken in allerlei functies bij een it-georiënteerd bedrijf in de zakelijke dienstverlening. Daarna heb ik anderhalf jaar als zelfstandig ondernemer gewerkt – niet echt een succes – en ten slotte drie jaar bij Nicis Institute, voorheen Kenniscentrum Grote Steden. Hier was ik als programmaleider bezig met alle aspecten van kennismanagement: kennisontwikkeling (onderzoeksbegeleiding), de inzet van diverse media voor kennisverspreiding (publicaties, internet) en kennisuitwisseling in workshops en conferenties. In dit werk kwam de bibliotheek weer even op mijn pad, toen ik het programmaleidersschap op me nam van het kennisprogramma dat werd uitgevoerd in opdracht van het Procesbureau Bibliotheekvernieuwing.

Procesgeoriënteerde manager

Voor de invulling van haar vacature bleek de UNA juist op zoek te zijn naar een meer procesgeorienteerde manager met een brede ervaring op het gebied van onderzoek, kennis- en informatiemanagement. Dat heeft alles te maken

Wie is...

Margo Groenewoud (1968) studeerde Geschiedenis aan de Universiteit van Leiden. Tijdens en na haar studie werkte zij tot 1995 bij de Dienst Openbare Bibliotheek van Den Haag. Daarna volgden verschillende functies in het bedrijfsleven en bij een semi-publiek kennisinstituut. Sinds 1 januari 2008 werkt zij als Hoofd Bibliotheek bij de Universiteit van de Nederlandse Antillen.

met zowel de fase waarin de universiteit zich bevindt als de visie op de bibliotheek in dat geheel.
De UNA is in 1979 ontstaan als opvolger van het eerste instituut voor hoger onderwijs op de Antillen: de Rechtshogeschool. Al snel daarna zijn twee faculteiten toegevoegd: de Technische faculteit en een Sociaal-economische faculteit. Jarenlater volgde een Algemene faculteit – georiënteerd op letteren en educatie – en sinds afgelopen september een vijfde loot aan de stam: de faculteit Maatschappij- en gedragswetenschappen.
Sinds het begin van dit decennium bestaat de ambitie, en inmiddels ook de formele opdracht, om de opleidingen te laten accrediteren. Daarmee samen hangt de aspiratie om op alle faculteiten onderwijs op masterniveau aan te bieden, en daarbij de onderzoeksinzet flink te vergroten. Ambitieus, als je bedenkt dat een niet-geaccrediteerde universiteit binnen het Koninkrijk geen aanspraak kan maken op NWO-gelden. Er is nog weinig structurele ruimte voor onderzoek. Tel daarbij op dat het organiseren van onderwijs op een eiland 'a hell of a job' kan zijn, met in sommige opleidingen meer dan zestig procent invliegende gastdocenten. Tel daarbij op een explosieve groei, waarbij momenteel onderwijs wordt verzorgd aan meer dan tweeduizend studenten, in faciliteiten – en met een staf – die berekend is op zeshonderd studenten. Het beeld wordt denk ik wel duidelijk – het woord 'uitdagend' is hier geen overdrijving.

Margo Groenewoud onderweg naar Bonaire met een doosje boeken die voor de UNA Lerarenopleiding in de OB van Bonaire staan

Gemeenschap dienen

De bibliotheek van de UNA zal in de ontwikkeling van groei en professionalisering die nu volop in gang is, een omslag moeten maken van een klassieke, op het onderwijs gerichte bibliotheek, naar een kenniscentrum dat onderwijs en onderzoek faciliteert. Een kloppend hart binnen de universiteit – centrum voor kennis en cultuur – dat niet alleen studenten en docenten, maar ook een bredere groep in de gemeenschap op allerlei wijzen ondersteunt in haar behoefte aan hoogwaardige kennis. De bibliotheek heeft hiervoor veel in huis. Om te beginnen een ervaren team van acht professionals, bestaande uit twee administratieve krachten en vijf informatieprofessionals op hbo-niveau. Deze informatieprofessionals hebben als Information Liaison Officer elk een deel van de collectie onder hun verantwoordelijkheid. De boekencollectie is een tweede kracht van de bibliotheek.
De collectie is opgebouwd vanaf 1959, toen de Stichting Wetenschappelijke Bibliotheek startte met geld van Sticusa en als vertrekpunt een persoonlijke schenking van 500 boeken van schrijver, arts en gouverneur Cola Debrot (onder andere bekend van *Mijn zuster de negerin*). Terwijl de Wetenschappelijke Bibliotheek in de twintig jaar van haar bestaan (1959-1979) een maatschappelijk-culturele positie innam, werd de opvolger – de huidige universiteitsbibliotheek (vanaf 1979) – steeds meer dienstbaar aan het onderwijs. Toch is vastgehouden aan de oorspronkelijke opdracht

Start van de bouw van het nieuwe boekendepot, direct achter de huidige bibliotheek (voorjaar 2008)

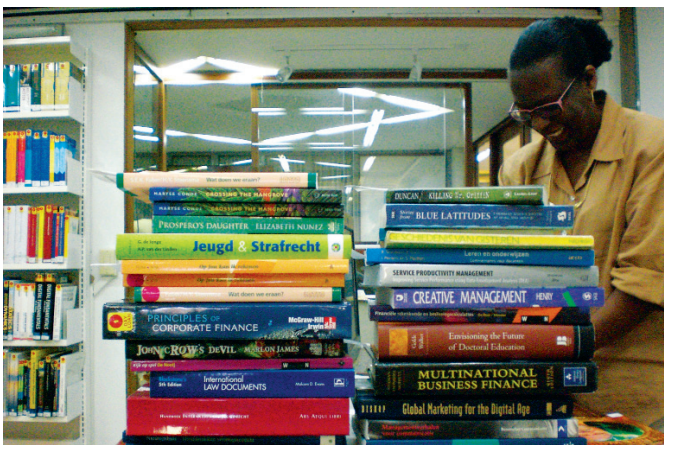

Collega Esther Baart werkt nieuwe boeken in

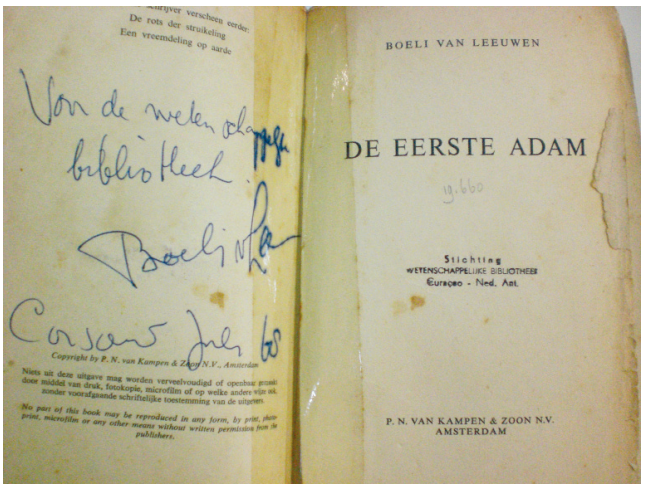

Titelpagina van een totaal versleten exemplaar van Boeli van Leeuwens 'De Eerste Adam', door de auteur - getuige de opdracht - zelf in juli 1968 aangeboden aan de wetenschappelijke bibliotheek Corsow (= Curaçao)

om de gemeenschap te dienen door de aanleg van de BDC (Bibliography of the Dutch Caribbean) collectie. Interessant in dat verband is ook het feit dat begin jaren tachtig door de toenmalige bibliothecaris, mevrouw Maritza Eustatia (later Coomans-Eustatia), een belangrijke schenking werd verworven: de collectie van de Paters Dominicanen. Helaas staat een groot deel door ruimtegebrek al jaren in dozen.

Samenwerkingsrelaties

Huisvesting, conservering en (digitale) ontsluiting zijn onze grote thema's. Maar uiteraard ook in samenhang hiermee studentenparticipatie (gebruik en informatievaardigheid), aansluiting op onderwijs en het versterken van de onderzoeksondersteunende functie. Een onontbeerlijke eerste praktische stap is al gezet: binnenkort wordt het nieuwe boekendepot opgeleverd. Naar schatting zal circa zeventig procent van de collectie naar het depot worden verplaatst. Dit geeft in de huidige faciliteit ruimte voor een ingrijpende verbouwing en herstructurering, met als doel het creëren van een aantrekkelijk studie- en onderzoeksklimaat.

Belangrijk zal daarnaast ook zijn de verdere ontwikkeling van samenwerkingsrelaties, bijvoorbeeld met de Universiteit Utrecht met wie de juridische faculteit een formele samenwerkingsrelatie heeft, maar ook met de bibliotheek van de Erasmus Universiteit, met wie de banden in het afgelopen jaar versterkt zijn. Daarnaast is de relatie met de specialistische collecties belangrijk, zoals die van het Koninklijk Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde (KITLV) in Leiden, en de – al eerder genoemde – collectie Antiana in de Openbare Bibliotheek van Den Haag.

Ontsluiting bezit

De bibliotheek zal dit jaar twee grote projecten starten die noodzakelijk zijn voor conservering en ontsluiting. Ten eerste zal de UNA zich aansluiten bij OCLC, zowel voor de interne efficiëntie als voor een wereldwijde ontsluiting van haar bezit. Daarnaast zal de UNA participeren in de Digital Library of the Caribbean. Beide projecten worden gestart in nauwe samenwerking met bibliotheken in de regio. Op initiatief van onze bibliotheek kwamen daartoe in september circa vijftig collega's uit de regio naar de UNA voor een tweedaags seminar. Hier is de basis gelegd voor intensieve samenwerking tussen de 'Libraries of the Dutch Caribbean'.

Dankbare uitdaging

'Think globally, act locally' zijn gevleugelde woorden die mijn voorgangster Emy Maduro vaak in de mond nam. Jezelf niet klein maken, al ben je feitelijk klein. Elke kleine gemeenschap kent die worsteling. Het is in dat kader interessant om te zien dat de steun voor een eigen universiteit voor de Antillen in de afgelopen zestig jaar steeds groot is geweest in tijden dat het onafhankelijkheidsdenken het meest actueel was.

Eerst tijdens en kort na de Tweede Wereldoorlog, toen dekolonisatie tot een vanzelfsprekendheid werd. Daarna in de jaren zeventig, toen de opstand van 30 mei 1969 aanleiding had gegeven tot een ingrijpende heroriëntatie op de positie van de Antillen. En nu opnieuw midden in het proces van staatkundige vernieuwing. De kracht en het vermogen van onze jongste generatie om de nieuwe landen van de Nederlandse Antillen te dragen staat op de agenda. En als de oudere generatie daar te weinig aandacht voor heeft, eisen de studenten zelf, zoals dit najaar, die aandacht wel op. Zij eisen kwaliteit en een geaccrediteerde opleiding waar ze internationaal mee voor de dag kunnen komen. Dat maakt het een eer en een dankbare uitdaging om in deze rol mijn bijdrage te mogen leveren. <

UNA en de nieuwe staatkundige structuur

De UNA is opgericht vanuit de doelstelling hoger onderwijs voor de Nederlandse Antillen te verzorgen. De Antillen bestond toen, in 1979, nog uit alle zes eilanden; Aruba kreeg in 1986 de status aparte. Inmiddels hebben Aruba en St. Maarten een eigen universiteit.

De UNA heeft Curaçao als thuisbasis, maar verzorgt ook de lerarenopleiding op Bonaire. Bijna 80 procent van de studenten was in 2008 afkomstig van Curaçao, iets meer dan 3 procent van Aruba, 2,5 procent van de bovenwinden en Bonaire, de overige 15 procent uit de regio, de VS en Nederland.

De nieuwe staatkundige structuur zal voor de UNA waarschijnlijk geen ingrijpende gevolgen hebben. Als gezamenlijk bezit van de huidige Nederlandse Antillen wordt de UNA getaxeerd en in de boedelscheiding meegenomen. In de toekomst valt de UNA onder de bestuurlijke verantwoordelijkheid van het nieuwe 'Pais Kòrsou' (Land Curaçao).

Collega Haydee Cathalina aan de informatiebalie

AGENDA

februari

3-5 februari
9th INTERNATIONAL BIELEFELD CONFERENCE 2009
Upgrading the e-Library
Plaats: Bielefeld
conference.ub.uni-bielefeld.de

6 februari
SELECTIE- EN ACQUISITIEBELEID
Start vijfdaagse cursus van GO opleidingen
Plaats: Den Haag
www.stgo.nl

6 februari
STRATEGIES FOR MULTIMEDIA ARCHIVES. Funds, Users and Context for the digital archives of culture and the media. Conferentie
Plaats: Gent
www.conference.bom-vl.be

9-12 februari
ELECTRONIC RESOURCES & LIBRARIES 2009
Plaats: Los Angeles
www.electroniclibrarian.org

11 februari
ADVISEREN. Start driedaagse cursus van Informatieland
Plaats: Amsterdam
www.informatieland.nl

11 februari
NU VOOR LATER! Congres van Stichting Computer Erfgoed Nederland, Erfgoed Nederland, Reinwardt Academie en Instituut Collectie Nederland
Plaats: Amsterdam
www.erfgoednederland.nl

12 februari
INTERNET MASTERCLASS: ZOEKTECHNIEKEN. Ook op 14 mei
Plaats: Den Haag
www.stgo.nl

19 februari - 4 maart
ALEXANDRINA INTERNATIONAL BOOK FAIR
Plaats: Alexandrië
www.bibalex.org

22-24 februari
NFAIS ANNUAL CONFERENCE: BARBARIANS AT THE GATE?
The Global Impact of Digital Natives and Emerging Technologies on the Future of Information Services
Plaats: Philadelphia
www.nfais.org

23 februari
ARCHIVISTIEK VOOR NIET-ARCHIVARISSEN. Start vijfdaags seminar van de Archiefschool
Plaats: wordt nog bekendgemaakt
www.archiefschool.nl

25 februari
ERFGOEDARENA. Maandelijks erfgoedbreed debat van Reinwardt Academie en Erfgoed Nederland
Plaats: Amsterdam
www.erfgoednederland.nl

25 februari
IS COPYRIGHT FIT FOR PURPOSE IN THE INFORMATION AGE? CILIP'S eCopyright Executive Briefings 2009
Plaats: Londen
www.cilip.org.uk

25-27 februari
9th INTERNATIONAL CONFERENCE ON BUSINESS INFORMATICS 2009
Plaats: Wenen
www.wi2009.at

25-27 februari
IADIS INFORMATION SYSTEMS CONFERENCE (IS 2009)
Plaats: Barcelona
www.is-conf.org

26 februari
DIGITAAL DEPOT. Start vijfdaagse cursus van de Archiefschool
Plaats: wordt nog bekendgemaakt
www.archiefschool.nl

maart

1-6 maart
FIRST INTERNATIONAL CONFERENCE ON ADVANCES IN DATABASES (DB 2009)
Plaats: Gozier (Frankrijk)
www.iaria.org

2 maart
MARKETINGSTRATEGIE VOOR BIBLIOTHEKEN. Start vijfdaagse opleiding van ProBiblio en SRM
Plaats: Hoofddorp en Noordwijk
www.probiblio.nl

2 maart
ACQUISITIEPLAN MAKEN
Start driedaagse cursus van de Archiefschool
Plaats: wordt nog bekendgemaakt
www.archiefschool.nl

2-3 maart
A RACE AGAINST TIME: PRESERVING OUR AUDIOVISUAL MEDIA
Presented by the Conservation Center for Art and Historic Artifacts
Plaats: Austin (VS)
www.ccaha.org

5 maart
PROJECTARCHIEVEN. Organisatie, inrichting en beheer van projectarchieven. Start eendaagse cursus van VHIC
Plaats: Utrecht
www.vhic.nl

5 maart
NUMERIEKE REEKSEN. Het gebruik van numerieke reeksen voor een efficiënter archiefopbouw. Start eendaagse cursus van VHIC
Plaats: Utrecht
www.vhic.nl

5 maart
LANGDURIG BEWAREN VAN DIGITALE DOCUMENTEN MET PDF /A
Cursus van GO opleidingen
Plaats: Den Haag
www.stgo.nl

5-6 maart
FROM CLIMATE CHANGE TO MICROCLIMATE. Library, Archives and Museum Preservation Issues
Plaats: Parijs
www.ifla.org/VI/4/pac.htm

9 maart
DIGITAAL INLICHTINGENWERK
Start vierdaagse cursus van de Bibliotheekschool
Plaats: Gent
www.vspw.be

11-13 maart
13th INTERNATIONAL ASSOCIATION FOR SPORT INFORMATION WORLD CONGRESS
Plaats: Canberra (Australië)
https://secure.ausport.gov.au/conferences/iasi

11-13 maart
NEW PERSPECTIVES FOR THE ORGANISATION AND DISSEMINATION OF KNOWLEDGE. 9th Conference of the ISKO Spanish Chapter
Plaats: Valencia
www.iskoix.org/ISKO_en.pdf

11-21 maart
BOEKENWEEK 2009
www.cpnb.nl

12-15 maart
LEIPZIG BOOK FAIR
Plaats: Leipzig
www.leipziger-buchmesse.de

13-18 maart
29th SALON DU LIVRE
Plaats: Parijs
www.salondulivreparis.com

16 maart
BEWAREN EN BEHEREN VAN FOTOCOLLECTIES. Start vierdaagse cursus van de Bibliotheekschool
Plaats: Gent
www.vspw.be

16-17 maart
CONCEPT VAN INFORMATIE- EN ARCHIEFMANAGEMENT. NEN-cursus i.s.m. Doxis en Archiefschool
Plaats: Utrecht
www.archiefschool.nl

18 maart
ERFGOEDARENA. Maandelijks erfgoedbreed debat van Reinwardt Academie en Erfgoed Nederland
Plaats: Amsterdam
www.erfgoednederland.nl

Zie InformatieProfessional.nl
Op zoek naar conferenties en andere bijeenkomsten in de komende maanden? Surf voor een compleet agenda-overzicht naar www.informatieprofessional.nl

35_verschenen.qxd 18-01-2009 13:59 Pagina 35

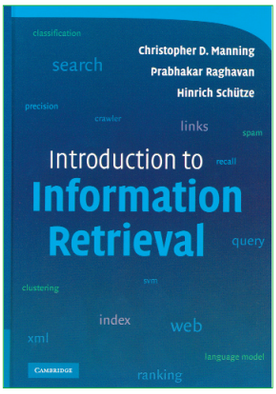

Introduction to Information retrieval
Christopher D. Manning, Prabhakar Raghavan en Hinrich Schütze
Cambridge – Cambridge University Press
➪ 2008, 496 p.
ISBN 9780521865715, $ 32.99

Introduction to Information retrieval

We hebben hier te maken met een universitair leerboek in degelijk Amerikaanse stijl, een dikke pil van bijna 500 bladzijden, met een literatuurlijst met naar schatting zo'n 600 verwijzingen. Het is geschreven door een opmerkelijk diverse groep auteurs: een hoogleraar aan Stanford, het hoofd onderzoek van Yahoo! en een hoogleraar uit Stuttgart.
In het boek komen alle zoektechnieken aan de orde die informatiespecialisten dagelijks gebruiken, of dat nu klassieke Booleaanse zoeksystemen of webzoekmachines zijn. Toch is dit boek niet gericht op de doelgroep van de gemiddelde lezer van InformatieProfessional, maar vooral op echte informatici. Niettemin is het interessant om eens in detail beschreven te zien welke technieken van inverted files, pointers en indexen ten grondslag liggen aan die Booleaanse zoektechniek, hoe het vectormodel werkt, wat probabilistische zoektechnieken zijn, hoe daarbij de statistiek van de achttiende-eeuwse Engelse dominee Bayes wordt toegepast, hoe relevance feedback wordt gerealiseerd, enzovoort. Vooral bij de behandeling van de statistiek voor probabilistische retrieval zal een lezer zonder degelijke wiskundige achtergrond echter al heel snel afhaken.
Uiteraard komen ook algemene relevance ranking-technieken aan de orde, evenals de op hyperlink netwerken gebaseerde page-rank-methoden die Google als eerste geïntroduceerd heeft. Verder ook onderwerpen als document clustering, tf*idf, automatische classificatie en 'machine learning' – ook voor het herkennen van spam – en het gedistribueerd opslaan van indexen voor omvangrijke webzoektoepassingen.
Zelf probeer ik in een college information retrieval in anderhalf uur, met wat sterk vereenvoudigde voorbeelden, de belangrijkste in dit boek behandelde zoektechnieken voor niet-techneuten aannemelijk te maken. Een soort 'information retrieval for dummies'. Voor mij was het dus extra leuk om die technieken hier nu eens echt behandeld te zien, maar dan beslist niet voor dummies, en ook zeker niet voor lezers met formulevrees. En dan was dit alleen nog maar een 'introduction'.
Wil je geen 60 dollar (Amazon: 48 dollar) uitgeven voor een boek waarvan je vreest misschien maar de helft te zullen begrijpen, dan kun je eerst een paar interessant lijkende hoofdstukken gratis(!) in pdf downloaden op tiny.cc/wrVqf (en bij rode oortjes zelfs het hele boek...). Eric Sieverts

Centrale Bibliotheek Rotterdam 25 jaar
Irma Thoen
Rotterdam – Stad en Bedrijf
➪ 2008, 80 p.
ISBN 078-90-813704-1-7, € 9,90

Centrale Bibliotheek Rotterdam 25 jaar

De titel van dit boekje is duidelijk. Na 25 jaar wordt de hele geschiedenis van bouw, verbouw en gebruik van dit voor Rotterdam zo bekende gebouw – en deze bekende organisatie – uit de doeken gedaan. Handzaam boekje, prachtige foto's die de sfeer in deze behaaglijke omgeving goed weergeven. Uiteraard de geschiedenis van de oorspronkelijke opdracht aan twee architecten: Carel Weeber en Jaap Bakema. Maak een schets, begroting en maquette voor een nieuw gebouw aan de Hoogstraat. En ontwerp de hele omgeving ervan! Bakema was herstellende van een zware hartaanval, de uitwerking kwam in feite in handen van Hans Boot. Daarna verhitte discussies, die leidden tot een vrijwel eenduidige keuze voor Boot. En zo kwamen de zwierige roltrappen tot stand die het gebouw kenmerken.
In december 2007 signaleerde ik een vergelijkbaar boekje over de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag. Nu verwacht je daar een wat minder hectische geschiedenis, terwijl in het dynamische Rotterdam... Nee hoor, bij de KB een veranderende organisatie die ingrijpende aanpassingen van het gebouw noodzakelijk maakte, in Rotterdam voldeed alles goed maar je moet bij de tijd blijven. 'Stilstand is achteruitgang' zoals de titel van een van de hoofdstukken aangeeft. Dus passen ze de zaak aan. En – zoals je hier ziet – dat lukte. HvdL

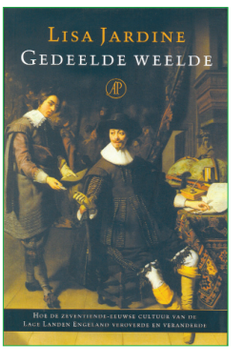

Gedeelde weelde – Hoe de zeventiende-eeuwse cultuur van de Lage landen Engeland veroverde en veranderde
Lisa Jardine
Amsterdam – Arbeiderspers
➪ 2008, 442 p.
ISBN 9789029566582, € 39,95

Gedeelde weelde – Hoe de zeventiende-eeuwse cultuur van de Lage landen Engeland veroverde en veranderde

In de vorige aflevering bespraken we *De dominee met het stenen hart*, waarin Engeland in de oorlogen met Nederland veel historische brieven buitmaakte. *Gedeelde weelde* suggereert op het eerste gezicht juist de vriendschap tussen beide landen. Lisa Jardine, hoogleraar Renaissance Studies in Londen, gaf haar boek echter de ondertitel *How England plundered Holland's glory*, en geeft haar landgenoten er danig van langs. Als centrale figuur voert ze Constantijn Huygens op, hetgeen de wetenschappelijke contacten benadrukt. Als vervolg op de *dominee* interessant, mogelijk voor informatieprofessionals wat te langdradig politiek. HvdL

36_colofonAdv.qxd 18-01-2009 13:58 Pagina 36

COLOFON

ISSN: 1385-5328
InformatieProfessional is een uitgave (12de jaargang)
van Otto Cramwinckel Uitgever,
Herengracht 416, 1017 BZ Amsterdam.
www.informatieprofessional.nl

redactieadres
InformatieProfessional, Herengracht 416, 1017 BZ
Amsterdam, tel. 020-4276583, fax 020-6383817,
e-mail redactie@informatieprofessional.nl.

redactie
Jos van Dijk, Bram Donkers (*hoofdredacteur*), Marie-José Klaver (*nieuwsredacteur*),
Marieke Kramer, Hans van der Laan, Jenny Mateboer,
Paul Nieuwenhuysen, Ronald de Nijs (*eindredacteur*),
Eric Sieverts, Jeroen Tegelaar en Ans ter Woerds.

vormgeving
Eric van den Berg, Tom van Staveren, graphicisland@euronet.nl.

medewerkers aan dit nummer
Trix Bakker, Josje Calff, Margo Groenewoud en Marcel Oosterwijk.
Omslagillustratie: Frans Mooren.

redactie-adviesraad
Drs. P. Evers, drs. C. Groeneveld (*voorzitter*), drs. Ch. L. Citroen,
prof.dr. J.S. Mackenzie Owen, prof.dr. J. de Vuijst.

abonnementen
Otto Cramwinckel Uitgever, Herengracht 416, 1017 BZ Amsterdam,
tel. 020-6276609, fax 020-6383817. InformatieProfessional verschijnt maandelijks (10 x per jaar, juli/augustusnummer en november/decembernummer gecombineerd). Abonnementsprijs € 80,-. Instellingen met meer dan één abonnement op hetzelfde adres betalen voor het tweede en volgende abonnement € 55,-. *Nieuwe abonnementen:* abonnementen worden per jaargang afgesloten. Het abonnement wordt jaarlijks in het eerste kwartaal gefactureerd. *Beëindiging abonnement:* Abonnementen kunnen uiterlijk 1 december van het lopende abonnementsjaar worden opgezegd. Bij niet-tijdige opzegging wordt het abonnement automatisch voor een jaar verlengd. Studentenabonnement € 50,-, losse nummers € 10,-. Leden van de NVB komen in aanmerking voor een gereduceerd abonnementstarief. Meer informatie biedt het NVB-secretariaat, Nieuwegracht 15, 3512 LC Utrecht, tel. 030-2311263, e-mail secretariaat@nvbonline.nl.

advertentieverkoop
Otto Cramwinckel Uitgever, tel. 020-6276609, fax 020-6383817.

Het verlenen van toestemming tot publicatie in dit tijdschrift strekt zich tevens uit tot het in enigerlei vorm elektronisch beschikbaar stellen

Nederlands uitgeversverbond
Groep uitgevers voor vak en wetenschap

ADVERTENTIE-INDEX

Adlib Information Systems 36
Biblionef 10
GO opleidingen 2
Karmac Bibliotheek Service 40
OCLC 10
Reekx 39

37_exposities.qxd 18-01-2009 13:57 Pagina 37

Richard Avedon

13 februari t/m **13 mei**

Foam_Fotografiemuseum Amsterdam toont de eerste overzichtstentoonstelling van Richard Avedon na zijn overlijden in 2004. Avedon was tijdens zijn leven al een legende en wordt algemeen gezien als een van de belangrijke fotografen van de tweede helft van de twintigste eeuw. Hij had een sterrenstatus die hij behield tot aan zijn dood. Avedon maakte in de vroege jaren vijftig naam als revolutionair modefotograaf. Daarnaast was hij een groot vernieuwer binnen de moderne portretfotografie. Hij toonde beroemdheden niet langer op een stijve en conventionele manier, maar juist subjectief – om zo diep door te dringen tot hun persoonlijkheid.

De tentoonstelling omvat meer dan tweehonderd werken, variërend van de glamourfoto's van de Parijse modewereld begin jaren vijftig, de vele portretten van beroemdheden, zijn tien meter lange werk *The Factory* en een selectie uit zijn serie *In the American West* tot opnames gemaakt kort voor zijn dood in 2004.

Foam_Fotografiemuseum Amsterdam, Keizersgracht 609, Amsterdam. Geopend: dagelijks 10-18 uur, do/vr 10-21 uur.

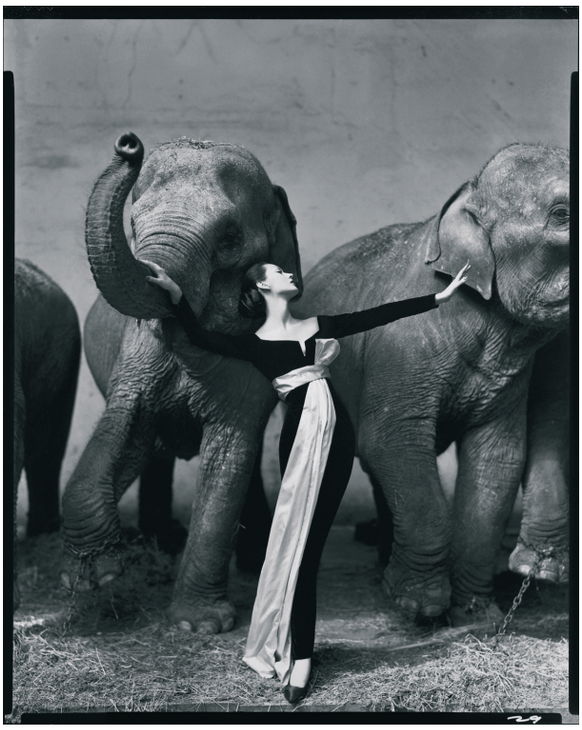

© 2008 The Richard Avedon Foundation

Dovima with Elephants, evening dress by Dior, Cirque D'Hiver, Paris, August 1955

Waldemar Post

Tot **9 maart**

Het werk van illustrator Waldemar Post kenmerkt zich door een grote voorliefde voor het portretteren van mensen uit de literaire en politieke wereld. De tekeningen die in het Persmuseum te zien zijn, vormen een weerslag van de kunst van het illustreren in Nederland in de laatste vijftig jaar. Naast Posts tekeningen voor *de Volkskrant* en *HP/De Tijd* wordt ook aandacht besteed aan een veel minder bekend aspect van zijn werk: tientallen jaren hield hij zich als art director intensief bezig met de grafische vormgeving van *de Volkskrant*. Bij de tentoonstelling verschijnt het boek *Waldemar Post. De laatste illustrator*, uitgegeven door Bas Lubberhuizen.

Persmuseum, Zeeburgerkade 10, Amsterdam. Geopend: di t/m vr 10-17 uur; zo 12-17 uur.

Waldemar Post maakte in 1998 deze illustratie van Giacomo Casanova voor de Volkskrant

Tom Lanoye

Tot **6 april**

Vanaf zijn eerste uitgaven, in eigen beheer verspreid bij talloze optredens, heeft Tom Lanoye het uiterlijk van zijn boeken mede bepaald. Zijn ontmoeting met bibliofielen, die zijn werk fraai lieten binden, bracht de schrijver op het idee van een uitzonderlijke vorm voor zijn boeken. Sindsdien werd van elke uitgave een beperkt aantal exemplaren met de hand gebonden door Handboekbinderij De Pers in Antwerpen. De materialen daarvan zijn verbazingwekkend divers, van staal tot tapijt en van perkament tot kokosmat. De ook voor Nederland 'gewone bibliofilie' van het in leer gebonden boek laat Lanoye daarmee snel achter zich.

Vanaf 1991 neemt Lanoye het heft in eigen handen en bepaalt hij het basisidee van deze luxe edities. 'Het moet niet mooi worden' is daarbij zijn richtlijn en hij maakt korte metten met alles dat neigt naar 'dat bibliofiele gedoe'. Intussen krijgen de boeken in opdracht van zijn uitgever Prometheus een gedegen typografische vormgeving die steeds in de vertrouwde handen was van Jan Willem Stas of Gert Dooreman.

Deze ongewone boekobjecten zijn nu te zien in Museum Meermanno. De bezoeker ziet zich geconfronteerd met dweilen, doe-het-zelfmaterialen, loden verzegelingen, aan stukken gesneden canvas banieren én met de moderne vormgeving van romans, essays en toneelstukken. Voor geïnteresseerden vinden er tijdens de tentoonstelling bijeenkomsten plaats over boekbinden en typografie.

Museum Meermanno, Prinsessegracht 30, Den Haag. Geopend: di t/m vr 11-17 uur; za en zo 12-17 uur.

Een werk van de schrijver Tom Lanoye

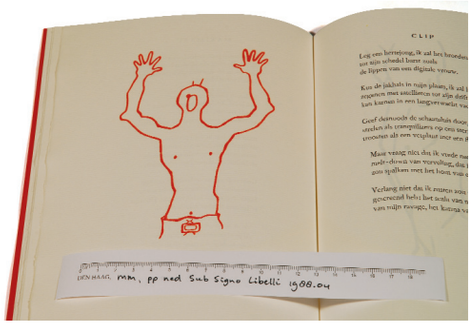

PROFESSIONAL IN HET NIEUWS

Emke Clifford Kocq van Breugel (1959) werd onlangs gekozen tot bestuurslid van de NVB voor de cluster Biomedische Informatie. Ze werkt als plaatsvervangend hoofd bij de Juridische Bibliotheek van de Universiteit Leiden.

Waarom heb je je verkiesbaar gesteld voor het NVB-bestuur? Ik wil graag meer bij het informatie- en bibliotheekvak betrokken zijn en vind het zinvol om buiten de eigen werkkring contacten op te bouwen en informatie uit te wisselen. Ik vind de NVB daarin een belangrijke rol spelen en wil graag mijn best doen om een goede bijdrage te leveren aan het optimaler laten functioneren van de vereniging.

Wat wil je als clusterafgevaardigde bereiken? Ik vertegenwoordig de cluster Biomedische Informatie, Juridische Informatie en Speciale bibliotheken in het NVB-bestuur en zou graag de communicatie tussen de afdelingen die ik vertegenwoordig willen verbeteren. De betrokkenheid van de afdelingen binnen de NVB zal de komende tijd groter moeten worden, willen we als vereniging op de goede koers blijven. Een goed functionerend bestuur speelt daar een cruciale rol in.

Wat is je vooropleiding? Kunstgeschiedenis & Archeologie aan de Universiteit Leiden, met als bijvak Boek- en Bibliotheekwetenschappen aan de UvA.

Je allereerste baan? Student-assistent bij de bibliotheek van de opleiding Kunstgeschiedenis.

Waarom gekozen voor dit vak? Boeken waren mijn eerste liefde, vervolgens prenten en ander grafiek. Bovendien houd ik heel erg van lezen. Daarbij komt dat ik informatieuitwisseling heel erg belangrijk vind, zowel op de werkvloer als privé.

Wat is er veranderd in het vak? Met het groeiende elektronische aanbod en alle nieuwe ontwikkelingen op het web is het vak naar mijn idee een beetje hipper geworden. Informatieprofessionals staan midden in de samenleving en zijn er juist op gebrand alle nieuwe trends te spotten.

Van wie heb je in je loopbaan veel geleerd? Mijn allereerste mentor was Henri Mühl, bibliothecaris van de opleiding Kunstgeschiedenis, nog iemand van de oude stempel. Hij wist precies waar elk boek stond en de meeste bezoekers gingen weg met stapels boeken om te bestuderen. Vaak haalde hij deze werken zelf uit de kluis. Mühl nam uitgebreid de tijd voor zijn klanten.

Wat is je favoriete literaire werk? *Les fleurs du mal* van Charles Baudelaire. Deze gedichtenbundel neem ik vaak mee op vakantie.

Welk papieren boek las je het laatst? *Een fractie van het geheel* van Steve Toltz.

Veel voor je werk op het web? Tamelijk veel. Bij Rechten wordt veel gebruik gemaakt van databanken met regelgeving en jurisprudentie en omdat ik onder andere ook instructies geef, is het belangrijk het aanbod goed bij te houden. Verder ben ik bezig met het bijstellen van een virtuele tour. Deze is al in gebruik, maar ik wil wel graag op de hoogte blijven hoe andere bibliotheken en instellingen dit aanpakken.

En in je vrije tijd? In mijn vrije tijd maak ik veel gebruik van internet, vooral voor praktische zaken zoals internetbankieren en concert- en theaterkaartjes boeken. Of om een recept op te zoeken; dan sta ik te koken met de laptop naast me op het aanrecht.

De mooiste bibliotheek die je kent? In Nederland is dat uiteraard de Leidse Juridische Bibliotheek in het Kamerlingh Onnes Gebouw, gerestaureerd en verbouwd door Hans Ruijssenaars, met enorm veel lichtwerking. In het buitenland zijn er verschillende, zoals de Strahov-bibliotheek in Praag en de British Library in Londen. Ik kan natuurlijk alleen een beoordeling geven van bibliotheken waar ik onderzoek heb gedaan of die ik heb bezocht.

Je favoriete vrijetijdsbesteding? Dat zijn er vele: beeldhouwen, schilderen, lezen, reizen, koken en wandelen met de hond.

Wat had je willen zijn als...? Beeldhouwster met een eigen mooi atelier met veel licht. Of schrijfster van spannende detectiveverhalen, zoals de Zweedse schrijvers Henning Mankell en Stieg Larsson. <

OVERSTAP

Sebas Beckeringh

Gilbert Groenendijk

Michel Groenendijk

>> **Suzanne Barbier** heeft haar functie van hoofdredacteur van *Nationaal Archief Magazine* en persvoorlichter van het Nationaal Archief verruild voor die van media-onderzoeker/analist bij de afdeling Communicatie, ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

>> **Sebas Beckeringh** is bij Biblionet ID begonnen als web developer. Hij komt van de Bibliotheek Assen, waar hij als projectleider informatie werkzaam was.

>> De Universiteitsbibliotheek Amsterdam heeft **Martin Brandsma** aangesteld als Hoofd boekenmagazijn. Hiervoor was Brandsma voorman verhuizingen bij Koninklijke Saan.

>> Reekx heeft zich versterkt met de komst van **Gilbert en Michel Groenendijk** als projectleiders binnen de afdeling projectmanagement. Zij zijn beiden afkomstig van Infolook Nederland, waar zij verantwoordelijk waren voor onder andere productontwikkeling en -management.

>> **Aad Meinderts** is de nieuwe directeur van het Letterkundig Museum en Documentatiecentrum. Hij volgt **Anton Korteweg** op die met pensioen is gegaan. Meinderts werkt al twintig jaar bij het Letterkundig Museum, als hoofd van de afdeling presentaties en als adjunct-directeur. <